

== ವಿಜಯಸೇತು ==
ಅರ್ಪಿಸುವ

ಕರ್ನಾಟಕ ಬಜೆಟ್

2026-27

ಸಮಗ್ರ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು
ಪರೀಕ್ಷಾ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಸಂಕಲನ

KAS - KPSC - KEA ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತ.

ಸಂಕಲನ ಮತ್ತು ಸಂಪಾದನೆ
ಅಜಯಕುಮಾರ್ ಸರ್

VIJAYSETU
BRIDGE TO VICTORY

ಕರ್ನಾಟಕ ಬಜೆಟ್

2026-27

ಸಮಗ್ರ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಪರಿಕ್ಷಾ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಸಂಕಲನ

11G ಆರ್ಥಿಕ ಮಾದರಿ - ರಾಜ್ಯದ ಹಣಕಾಸು - ವಲಯವಾರು ಸುಧಾರಣೆಗಳು - ಆಡಳಿತ

ಪರಿಕ್ಷಾ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ನೋಟ್ಸ್

KAS • KPSC • KEA • PSI • ESI • FDA • SDA • Group-C ಮತ್ತು ಇತರ ಎಲ್ಲಾ

ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತ

ಸಂಕಲನ ಮತ್ತು ಸಂಪಾದನೆ

ಅಜಯ್‌ಕುಮಾರ್ ಸರ್

ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪರಿಕ್ಷಾ ಸರಣಿಗಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ: 6360497425

ಪರಿವಿಡಿ

- ❖ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭ, ಕರ್ನಾಟಕ ಬಜೆಟ್ 2026-27 – ಅವಲೋಕನ
- ❖ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ವಲಯಗಳು
- ❖ ಮಾನವ ಬಂಡವಾಳ, ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ
- ❖ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಇಂಧನ
- ❖ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ
- ❖ ಬಜೆಟ್‌ನ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ನೋಟ (ಪಾವತಿಗಳು ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚಗಳು)

ಭಾರತೀಯ ಬಜೆಟ್‌ನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು (Context and Background)

ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಜೆಟ್‌ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೇವಲ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಅದರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ನಿಯಮಗಳ ಮೇಲೂ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.

1. ಭಾರತೀಯ ಬಜೆಟ್‌ನ ಪ್ರಮುಖ ಮೈಲಿಗಲ್ಲುಗಳು (Timeline of the Indian Budget)

ವರ್ಷ / ದಿನಾಂಕ	ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿ (Personality)	ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆ / ಮೈಲಿಗಲ್ಲು
ಏಪ್ರಿಲ್ 7, 1860	ಜೇಮ್ಸ್ ವಿಲ್ಸನ್ (James Wilson)	ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಜೆಟ್ ಮಂಡನೆ.
1924	ಅಕ್ವರ್ತ್ ಸಮಿತಿ (Acworth Committee)	ಈ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇರೆಗೆ 'ರೈಲ್ವೆ ಬಜೆಟ್' ಅನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಜೆಟ್‌ನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಯಿತು.
ನವೆಂಬರ್ 26, 1947	ಆರ್.ಕೆ. ಷಣ್ಮುಖಂ ಚೆಟ್ಟಿ	ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಜೆಟ್ (ಮಧ್ಯಂತರ ಬಜೆಟ್) ಮಂಡನೆ.
ಫೆಬ್ರವರಿ 28, 1950	ಜಾನ್ ಮಥಾಯ್	ಭಾರತ ಗಣರಾಜ್ಯವಾದ ನಂತರದ (Republic of India) ಮೊದಲ ಬಜೆಟ್ ಮಂಡನೆ; ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಡಿಪಾಯ.
1955-56	ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ	ಇದೇ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಬಜೆಟ್ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಲಾಯಿತು.
1973-74	ಯಶವಂತರಾವ್ ಬಿ. ಚವಾಣ್	ಇದನ್ನು "ಕಪ್ಪು ಬಜೆಟ್" (Black Budget) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ (₹550 ಕೋಟಿಯ ಬೃಹತ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ).
1991-92	ಮನ್ಮೋಹನ್ ಸಿಂಗ್	ಐತಿಹಾಸಿಕ "ಎಪೋಕಲ್ ಬಜೆಟ್" (Epochal Budget). ಇದು LPG (ಉದಾರೀಕರಣ, ಖಾಸಗೀಕರಣ, ಜಾಗತೀಕರಣ) ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿತು.
1999	ಯಶವಂತ ಸಿನ್ಹಾ	ಸಂಜೆ 5:00 ಗಂಟೆಗೆ ಬಜೆಟ್ ಮಂಡಿಸುವ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು, ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 11:00 ಗಂಟೆಗೆ ಮಂಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಆರಂಭ.
2017	ಅರುಣ್ ಜೇಟ್ಲಿ	ಬಜೆಟ್ ಮಂಡನೆಯ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ಫೆಬ್ರವರಿ 1ಕ್ಕೆ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು; ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದ್ದ ರೈಲ್ವೆ ಬಜೆಟ್ ಅನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಜೆಟ್‌ನೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನ ಮಾಡಲಾಯಿತು.
2019	ನಿರ್ಮಲಾ ಸೀತಾರಾಮನ್	ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಾಲದ ಬ್ರೀಫ್‌ಕೇಸ್ ಬದಲಿಗೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಭಾರತೀಯ "ಬಹಿ-ಖತಾ" (Bahi-Khata) ಪರಿಚಯ.

2021-22	ನಿರ್ಮಲಾ ಸೀತಾರಾಮನ್	ಕೋವಿಡ್-19 ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಭಾರತದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಸಂಪೂರ್ಣ ಡಿಜಿಟಲ್ (ಕಾಗದರಹಿತ/Paperless) ಬಜೆಟ್ ಅನ್ನು ಟ್ಯಾಬ್ಲೆಟ್ ಮೂಲಕ ಮಂಡಿಸಲಾಯಿತು.
---------	-------------------	---

2. ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು "ಪ್ರಥಮ" ಸಾಧನೆಗಳು (Important "Firsts" & Records)

- ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಾರಿ ಬಜೆಟ್ ಮಂಡನೆ: ಮೊರಾರ್ಜಿ ದೇಸಾಯಿ ದಾಖಲೆಯ 10 ಬಾರಿ ಬಜೆಟ್ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ (8 ವಾರ್ಷಿಕ, 2 ಮಧ್ಯಂತರ). ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, 1964 ಮತ್ತು 1968 ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮದಿನದಂದೇ (ಫೆಬ್ರವರಿ 29) ಬಜೆಟ್ ಮಂಡಿಸಿದ್ದರು.
- ಬಜೆಟ್ ಮಂಡಿಸಿದ ಮೊದಲ ಪ್ರಧಾನಿ: ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು (1958-59ರಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ಖಾತೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ). ನಂತರ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ರಾಜೀವ್ ಗಾಂಧಿ ಕೂಡ ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಬಜೆಟ್ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.
- ಬಜೆಟ್ ಮಂಡಿಸಿದ ಮೊದಲ ಮಹಿಳೆ: ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ (1970-71ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಹಣಕಾಸು ಖಾತೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದರು).
- ಮೊದಲ ಪೂರ್ಣಾವಧಿ ಮಹಿಳಾ ಹಣಕಾಸು ಸಚಿವೆ: ನಿರ್ಮಲಾ ಸೀತಾರಾಮನ್.
- ಅತಿ ಉದ್ದದ ಭಾಷಣ (ಪದಗಳ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ): 1991 ರಲ್ಲಿ ಮನ್ಮೋಹನ್ ಸಿಂಗ್ ಅವರು ನೀಡಿದ "ಎಪೋಕಲ್ ಬಜೆಟ್" ಭಾಷಣವು ನಿಖರವಾಗಿ 18,650 ಪದಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.
- ಅತಿ ಉದ್ದದ ಭಾಷಣ (ಸಮಯದ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ): ನಿರ್ಮಲಾ ಸೀತಾರಾಮನ್ ಅವರು 2020 ರಲ್ಲಿ 2 ಗಂಟೆ 42 ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ಬಜೆಟ್ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದ್ದರು.

3. ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಬೆಂಬಲ ಮತ್ತು ಮೂಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು (Constitutional Backing)

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ "ಬಜೆಟ್" (Budget) ಎಂಬ ಪದದ ಉಲ್ಲೇಖವೇ ಇಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ, ಇದನ್ನು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ "ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವರದಿ" (Annual Financial Statement) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ವರ್ಷವು ಏಪ್ರಿಲ್ 1 ರಿಂದ ಮಾರ್ಚ್ 31 ರವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಹಂತ	ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ವಿಧಿ (Article)	ವಿವರಣೆ
ಕೇಂದ್ರ ಬಜೆಟ್ (Union Budget)	ವಿಧಿ 112 (Article 112)	ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ 'ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವರದಿ'ಯನ್ನು ಮಂಡಿಸುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
ರಾಜ್ಯ ಬಜೆಟ್ (State Budget)	ವಿಧಿ 202 (Article 202)	ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ರಾಜ್ಯ ಶಾಸನಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯದ 'ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವರದಿ'ಯನ್ನು ಮಂಡಿಸುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಬಹುಆಯ್ಕೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲಿಯಿರಿ (LEARN THROUGH MCQs)

1. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ "ಬಜೆಟ್" ಕುರಿತಾದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯಾವ ಹೇಳಿಕೆ ಸರಿಯಾಗಿದೆ?

- ಸಂವಿಧಾನದ 112ನೇ ವಿಧಿಯು ಕೇಂದ್ರ ಬಜೆಟ್ ಅನ್ನು "ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವರದಿ" ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತದೆ.
- ರಾಜ್ಯ ಬಜೆಟ್ ಮಂಡನೆಯನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ 202ನೇ ವಿಧಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ 'ಬಜೆಟ್' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು 1973 ರ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು.

ಸರಿಯಾದ ಆಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ:

- 1 ಮಾತ್ರ ಸರಿ
- 1 ಮತ್ತು 2 ಮಾತ್ರ ಸರಿ
- 2 ಮತ್ತು 3 ಮಾತ್ರ ಸರಿ
- 1, 2, ಮತ್ತು 3 ಸರಿ

ಉತ್ತರ: B (1 ಮತ್ತು 2 ಮಾತ್ರ ಸರಿ)

ವಿವರಣೆ: 3ನೇ ಹೇಳಿಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ತಪ್ಪು. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ "ಬಜೆಟ್" ಎಂಬ ಪದದ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ 112ನೇ (ಕೇಂದ್ರ) ಮತ್ತು 202ನೇ (ರಾಜ್ಯ) ವಿಧಿಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು "ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವರದಿ" (Annual Financial Statement) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

2. ಭಾರತದ ಬಜೆಟ್ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ "ಕಪ್ಪು ಬಜೆಟ್" (Black Budget) ಎಂದು ಯಾವ ವರ್ಷದ ಬಜೆಟ್ ಅನ್ನು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದವರು ಯಾರು?

- A) 1991-92 : ಮನ್ಮೋಹನ್ ಸಿಂಗ್
- B) 1973-74 : ಯಶವಂತರಾವ್ ಬಿ. ಚವಾಣ್
- C) 1947-48 : ಆರ್.ಕೆ. ಷಣ್ಮುಖಂ ಚೆಟ್ಟಿ
- D) 1950-51 : ಜಾನ್ ಮಥಾಯ್

ಉತ್ತರ: B

ವಿವರಣೆ: 1973-74ನೇ ಸಾಲಿನ ಬಜೆಟ್ ಅನ್ನು ವೈ.ಬಿ. ಚವಾಣ್ ಅವರು ಮಂಡಿಸಿದರು. ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ₹550 ಕೋಟಿಯ ಬೃಹತ್ ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆ (fiscal deficit) ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಅದನ್ನು "ಕಪ್ಪು ಬಜೆಟ್" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. 1991ರ ಬಜೆಟ್ ಅನ್ನು 'ಎಮೋಕಲ್ ಬಜೆಟ್' ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ.

3. ಭಾರತೀಯ ಬಜೆಟ್‌ನ ವಿಕಸನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ (ಹಳೆಯದರಿಂದ ಹೊಸದಕ್ಕೆ) ಜೋಡಿಸಿ:

1. ರೈಲ್ವೆ ಬಜೆಟ್ ಅನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಜೆಟ್‌ನೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಿದ್ದು.
2. ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಬಜೆಟ್ ಮಂಡನೆ.
3. ಬಜೆಟ್ ಮಂಡಿಸುವ ಸಮಯವನ್ನು ಸಂಜೆ 5 ರಿಂದ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 11 ಕ್ಕೆ ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದು.
4. ಕಾಗದರಹಿತ (Paperless) ಡಿಜಿಟಲ್ ಬಜೆಟ್ ಮಂಡನೆ.

ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಆರಿಸಿ:

- A) 2, 3, 1, 4
- B) 2, 1, 3, 4
- C) 3, 2, 1, 4
- D) 2, 4, 3, 1

ಉತ್ತರ: A (2, 3, 1, 4)

ವಿವರಣೆ:

- ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಬಜೆಟ್: 1947
- ಸಮಯದ ಬದಲಾವಣೆ (ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 11ಕ್ಕೆ): 1999 (ಯಶವಂತ್ ಸಿನ್ಹಾ ಅವರಿಂದ)
- ರೈಲ್ವೆ ಬಜೆಟ್ ವಿಲೀನ: 2017 (ಅರುಣ್ ಜೇಟ್ಲಿ ಅವರಿಂದ)
- ಕಾಗದರಹಿತ (ಡಿಜಿಟಲ್) ಬಜೆಟ್: 2021-22 (ನಿರ್ಮಲಾ ಸೀತಾರಾಮನ್ ಅವರಿಂದ)

4. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಾರಿ ಬಜೆಟ್ ಮಂಡಿಸಿದ ಹಣಕಾಸು ಸಚಿವರು ಯಾರು?

- A) ಪಿ. ಚಿದಂಬರಂ
- B) ಮನ್ಮೋಹನ್ ಸಿಂಗ್
- C) ಪ್ರಣಬ್ ಮುಖರ್ಜಿ
- D) ಮೊರಾರ್ಜಿ ದೇಸಾಯಿ

5. ತೆರಿಗೆ ಚೌಕಟ್ಟು (Taxation Framework)

ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹೊರೆ (incidence) ಮತ್ತು ಅಂತಿಮ ಹೊರೆಯನ್ನು (impact) ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಬಹುದೇ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ತೆರಿಗೆ ವಿಧ	ಯಾರು ಪಾವತಿಸುತ್ತಾರೆ?	ತೆರಿಗೆಯ ಸ್ವರೂಪ	ಉದಾಹರಣೆಗಳು
ನೇರ ತೆರಿಗೆಗಳು (Direct Taxes)	ತೆರಿಗೆಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹೊರೆ ಮತ್ತು ಅಂತಿಮ ಹೊರೆ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ/ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಹೊರೆಯನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.	ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಗತಿಪರ (Progressive) (ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದಾಯ = ಹೆಚ್ಚಿನ ತೆರಿಗೆ ದರ).	ಆದಾಯ ತೆರಿಗೆ (Income Tax), ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್ ತೆರಿಗೆ.
ಪರೋಕ್ಷ ತೆರಿಗೆಗಳು (Indirect Taxes)	ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತೆರಿಗೆ ಪಾವತಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಥೆ ಅದರ ಅಂತಿಮ ಹೊರೆಯನ್ನು ಗ್ರಾಹಕರ ಮೇಲೆ (consumer) ವರ್ಗಾಯಿಸುತ್ತದೆ.	ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅನುಪಾತ (Proportional) (ಆದಾಯವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ದರ).	ಜಿಎಸ್‌ಟಿ (GST), ಕಸ್ಟಮ್ಸ್ ಡ್ಯೂಟಿ, ಅಬಕಾರಿ ಸುಂಕ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಬಜೆಟ್ 2026-27

ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು

ಮಾರ್ಚ್ 6, 2026 ರಂದು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಸಿದ್ದರಾಮಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ ದಾಖಲೆಯ 17ನೇ ರಾಜ್ಯ ಬಜೆಟ್ ಅನ್ನು (2026-27 ನೇ ಸಾಲಿಗೆ) ಮಂಡಿಸಿದರು. ಬರೋಬ್ಬರಿ ₹4.48 ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿ ಗಾತ್ರದ ಈ ಬೃಹತ್ ಬಜೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ "11G ಆರ್ಥಿಕ ಮಾದರಿ" (11G Economic Model) ಎಂಬ ಹೊಸ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ.

1. "11G ಆರ್ಥಿಕ ಮಾದರಿ" ಎಂದರೇನು?

ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾದ ಹೊಸ ನೀತಿಯಾಗಿದೆ. ಒಂದೆಡೆ ಬಡವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಲ್ಯಾಣ' ಯೋಜನೆಗಳು, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಜಾಗತಿಕ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ 'ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ'— ಇವೆರಡನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ.

ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ 11 ಆಧಾರಸ್ತಂಭಗಳು (11G ಗಳು):

ಸ್ತಂಭ (Pillar)	ಗಮನಹರಿಸುವ ಕ್ಷೇತ್ರ	2026-27 ರ ಬಜೆಟ್‌ನ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು
1. ಗ್ಯಾರಂಟಿ ಆರ್ಥಿಕತೆ (Guarantee Economy)	ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆ	ಐದು ಗ್ಯಾರಂಟಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಗಾಗಿ (ಗೃಹ ಲಕ್ಷಿ, ಗೃಹ ಜ್ಯೋತಿ, ಅನ್ನ ಭಾಗ್ಯ, ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಯುವ ನಿಧಿ) ಒಟ್ಟು ₹50,686 ಕೋಟಿ ಮೀಸಲು.
2. ಉತ್ತಮ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ (Good Public Education)	ಎಲ್ಲರ ಬೆಳವಣಿಗೆ	40 ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮತ್ತು 9 ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ಗಳ ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೆ ₹2,500 ಕೋಟಿ; 15,000 ಶಿಕ್ಷಕರ ಹುದ್ದೆಗಳ ಭರ್ತಿಗೆ ಒತ್ತು.
3. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉತ್ತಮ ಆರೋಗ್ಯ (Good Health to All)	ಸಮಗ್ರ ಆರೋಗ್ಯ	ಹೊಸ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮತ್ತು ಸೂಪರ್-ಸ್ಪೆಷಾಲಿಟಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಿಗೆ ₹620 ಕೋಟಿ; IIIT-B ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮಾನ್ಸ್ (NIMHANS) ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ರೋಬೋಟಿಕ್ ಸರ್ಜರಿ (COBOT) ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
4. ತಳಮಟ್ಟದ ಆರ್ಥಿಕತೆ (Grassroots Economy)	ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ	1.30 ಲಕ್ಷ ರೈತರಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ತಲಾ ₹5,000 ನೆರವು ನೀಡುವ 'ರೈತ ಸಮ್ಮಾನ್ ಯೋಜನೆ'ಗೆ ₹225 ಕೋಟಿ.

ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಜಿಎಸ್‌ಟಿ ಸಂಗ್ರಹ:

- ಆದಾಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆ: 2025-26 ರ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಅಂದಾಜಿನಲ್ಲಿ (RE) ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಂತ ತೆರಿಗೆ ಆದಾಯವು ಶೇ. 8.3% ರಷ್ಟು ಬೆಳೆಯುವ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿದೆ.
- ಜಿಎಸ್‌ಟಿ (GST) ಪ್ರಾಬಲ್ಯ: ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಂತ ತೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಎಸ್‌ಟಿಯದ್ದೇ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಪಾಲು (ಶೇ. 43%).
- ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರ್ಯಾಂಕಿಂಗ್: ಜಿಎಸ್‌ಟಿ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಸತತವಾಗಿ ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ.
- ಸವಾಲುಗಳು: ಜಿಎಸ್‌ಟಿ ದರಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದಾಗಿ, ರಾಜ್ಯದ ಸರಾಸರಿ ಮಾಸಿಕ ಜಿಎಸ್‌ಟಿ ಆದಾಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು 10% ದಿಂದ 4% ಕ್ಕೆ ಕುಸಿದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ವರ್ಷ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ₹10,000 ಕೋಟಿ ನಷ್ಟವಾಗುವ ಅಂದಾಜಿದೆ.

ಕೇಂದ್ರದ ತೆರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೆ (ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಪಾತ್ರ):

ಕೇಂದ್ರದ ತೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಿಗುವ ಪಾಲಿನಲ್ಲಿ (Share) ಕಳೆದ ಮೂರು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರಿ ಏರಿಳಿತಗಳಾಗಿವೆ:

ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ (FC)	ಅವಧಿ	ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಾಲು	ಪರಿಣಾಮ
14ನೇ FC	2015-2020	4.713%	ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿತ್ತು.
15ನೇ FC	2021-2026	3.647%	ಭಾರಿ ಕುಸಿತ ಕಂಡಿದ್ದರಿಂದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ನಷ್ಟವಾಯಿತು.
16ನೇ FC (ಇತ್ತೀಚಿನದು)	2026-2031	4.131%	15ನೇ ಆಯೋಗಕ್ಕಿಂತ ಶೇ. 13% ರಷ್ಟು ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರಿಂದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ರಿಲೀಫ್ ಸಿಕ್ಕಿದೆ.

ಹಣಕಾಸಿನ ನಿಯತಾಂಕಗಳು (2026-27 ರ ಬಜೆಟ್ ಅಂದಾಜು):

- ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆ (Fiscal Deficit): GSDP ಯ ಶೇ. 2.95% ಕ್ಕೆ (₹97,449 ಕೋಟಿ) ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. (ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಇದು 3% ಮೀರುವಂತಿಲ್ಲ).
- ಒಟ್ಟು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು/ಸಾಲ (Total Liabilities): GSDP ಯ ಶೇ. 24.95% ಕ್ಕೆ (₹8.24 ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿ) ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. (ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಇದು 25% ಮೀರುವಂತಿಲ್ಲ).
- ತೀರ್ಮಾನ: ಕರ್ನಾಟಕವು 'ಕರ್ನಾಟಕ ವಿತ್ತೀಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಕಾಯ್ದೆ-2002' ನ್ನು (KFRA) ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿದೆ.

ಪರೀಕ್ಷಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಮುಖ ಲಿಂಕ್‌ಗಳು

- ಆರ್ಟಿಕಲ್ 202: "ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವರದಿಯನ್ನು" (ರಾಜ್ಯ ಬಜೆಟ್) ರಾಜ್ಯ ಶಾಸನಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಸೂಚಿಸುವ ವಿಧಿ.
- ಆರ್ಟಿಕಲ್ 280: ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವನ್ನು (Finance Commission) ರಚಿಸುವ ವಿಧಿ. (16ನೇ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು: ಅರವಿಂದ್ ಪನಗಾರಿಯಾ).
- ಆರ್ಟಿಕಲ್ 279A: ಜಿಎಸ್‌ಟಿ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು (GST Council) ರಚಿಸುವ ವಿಧಿ.
- ಕರ್ನಾಟಕ ವಿತ್ತೀಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಕಾಯ್ದೆ (KFRA), 2002: ರಾಜ್ಯದ ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು 3% ಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಾಲವನ್ನು 25% ಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸುವ ಕಾನೂನು.

ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿಗಳಿಗೆ (SDGs) ಮ್ಯಾಪಿಂಗ್:

- ಗುರಿ 1 (ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನೆ) ಮತ್ತು ಗುರಿ 5 (ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆ): ಗೃಹ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತು ಅನ್ನ ಭಾಗ್ಯ.
- ಗುರಿ 3 (ಉತ್ತಮ ಆರೋಗ್ಯ): ರೋಬೋಟಿಕ್ ಸರ್ಜರಿ (COBOT).
- ಗುರಿ 9 (ಕೈಗಾರಿಕೆ, ನಾವೀನ್ಯತೆ): AI/GCC ನೀತಿ.
- ಗುರಿ 13 (ಹವಾಮಾನ ಕ್ರಿಯೆ): ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಬಸ್‌ಗಳು ಮತ್ತು LNG ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆ ಕಡಿತ.

ಪ್ರಮುಖ ಸುಧಾರಣೆ:

- ಏಪ್ರಿಲ್ 2026 ರಿಂದ ಮದ್ಯದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅದರ 'ಗಾತ್ರ'ದ (Volume) ಬದಲಾಗಿ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ 'ಆಲ್ಕೋಹಾಲ್ ಪ್ರಮಾಣ'ದ (AIB - Alcohol-in-Beverage) ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸುವ ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜಾರಿ (ತೆರಿಗೆ ಸ್ಲಾಬ್‌ಗಳು 16 ರಿಂದ 8 ಕ್ಕೆ ಇಳಿಕೆ).

ಬಜೆಟ್‌ನ ಪ್ರಮುಖಾಂಶಗಳು (One-Page Revision):

- ಬಜೆಟ್ ಗಾತ್ರ: ₹4.48 ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿ (ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ 13.3% ಏರಿಕೆ).
- GSDP ಬೆಳವಣಿಗೆ: 8.1% (ಕೃಷಿ ವಲಯವು 9.1% ರೊಂದಿಗೆ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದೆ).
- 11G ಮಾದರಿ: ಗ್ಯಾರಂಟಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಬ್ಯಾಲೆನ್ಸ್ ಮಾಡುವ ಸೂತ್ರ.
- FDI ಪಾಲು: ಭಾರತದ ಒಟ್ಟು FDI ನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಾಲು ~27%.
- 16ನೇ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ: ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಾಲು 4.131% ಕ್ಕೆ ಏರಿಕೆ.
- ವಿತ್ತೀಯ ಶಿಸ್ತು: ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆ 2.95% ಮತ್ತು ಸಾಲ 24.95% (ಕಾನೂನಿನ ಮಿತಿಯೊಳಗೇ ಇದೆ).

ಮಾದರಿ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳು (MCQs)

1. ಕರ್ನಾಟಕ ಬಜೆಟ್ 2026-27 ರ ಪ್ರಕಾರ, 16ನೇ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಕೇಂದ್ರದ ತೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಪಾಲನ್ನು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದೆ?

- (a) 3.647%
- (b) 4.713%
- (c) 4.131%
- (d) 4.500%

ಉತ್ತರ: (c) 4.131%

2. ಕರ್ನಾಟಕ ಬಜೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸಲಾದ "11G ಆರ್ಥಿಕ ಮಾದರಿ"ಯ ಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯಾವುದು ಸೇರಿಲ್ಲ?

- (a) ಗಿಗ್ ಆರ್ಥಿಕತೆ (Gig Economy)
- (b) ಗೋಲ್ಡ್ ಸ್ಟಾಂಡರ್ಡ್ ಆರ್ಥಿಕತೆ (Gold Standard Economy)
- (c) ಹಸಿರು ಆರ್ಥಿಕತೆ (Green Economy)
- (d) ಭೌಗೋಳಿಕ ಸಮಾನತೆ (Geographical Equality)

ಉತ್ತರ: (b) ಗೋಲ್ಡ್ ಸ್ಟಾಂಡರ್ಡ್ ಆರ್ಥಿಕತೆ

3. 2025-26 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಬೆಲೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ದಾಖಲಿಸಿದ ನೈಜ GSDP ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರ ಎಷ್ಟು?

- (a) 7.4%
- (b) 6.7%
- (c) 8.1%
- (d) 9.1%

• **ವಸುಧಾಮೃತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ (Vasudhamruta Programme):**

- **ಅವಧಿ:** ಮುಂದಿನ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳು.
- **ಉದ್ದೇಶ:** ಸುಸ್ಥಿರ (Sustainable) ಮತ್ತು ಪರಿಸರ-ಸ್ನೇಹಿ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು.
- **ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು:** ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ 'ಸಾವಯವ ಇಂಗಾಲದ' (Soil organic carbon) ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಣ್ಣಿನ ಭೌತಿಕ, ರಾಸಾಯನಿಕ ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿ ಮಣ್ಣಿನ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು.

• **ಸಸ್ಯ ಸಂಜೀವಿನಿ ಯೋಜನೆ (Sasya Sanjeevini Scheme):**

- **ಅವಧಿ:** ಮುಂದಿನ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳು.
- **ಉದ್ದೇಶ:** ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಕೀಟಗಳು ಮತ್ತು ರೋಗಗಳನ್ನು ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು.
- **ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು:** ಪರಿಸರ-ಸ್ನೇಹಿ ಕೀಟ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರೈತರಿಗೆ ನೈಜ-ಸಮಯದ (Real-time) ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು; ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜೈವಿಕ-ಕೀಟನಾಶಕಗಳ (Bio-pesticides) ಬಳಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು.

• **ಸಿರಿಧಾನ್ಯ ಹಬ್ (Millet Hub):**

- **ಪರಿಕಲ್ಪನೆ:** ಸಿರಿಧಾನ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಾವಯವ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಒಂದು "ಸಿಂಗಲ್-ವಿಂಡೋ" (ಏಕ-ಗವಾಕ್ಷಿ) ಸಂಸ್ಥೆಯ ರಚನೆ.
- **ಸೇವೆಗಳು:** ಗ್ರಾಮೀಣ ಯುವಕರು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಉದ್ಯಮಿಗಳಿಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ನೆರವು, ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಸೌಲಭ್ಯ, ಗುಣಮಟ್ಟದ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಪರ್ಕಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ:

- **ರೈತ ಕರೆ ಕೇಂದ್ರ (Raitha Kare Kendra):** ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆಯನ್ನು (AI) ಬಳಸಿ ಈ ಕಾಲ್ ಸೆಂಟರ್ ಅನ್ನು ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಹವಾಮಾನ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ನೈಜ-ಸಮಯದ ಡೇಟಾವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.
- **ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ:** ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಬಬ್ಬರಿನಲ್ಲಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೃಷಿ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ "ಕೃಷಿ-ವ್ಯಾಪಾರ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ"ವನ್ನಾಗಿ (Agri-Business Training Centre) ಅಪ್‌ಗ್ರೇಡ್ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಬೆಳಗಾವಿಯ 'ಅಥಣಿ'ಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಕೃಷಿ ಕಾಲೇಜು ಸ್ಥಾಪನೆ.
- **ಹೈಟೆಕ್ ಹಾರ್ವೆಸ್ಟರ್ ಹಬ್:** ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು, ಬಿತ್ತನೆ ಮತ್ತು ನಾಟಿ ಮಾಡುವ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ಈ ಹಬ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗುವುದು.
- **ರೈತ ಮಾಲ್‌ಗಳು (Raita Malls):** ರೈತರಿಗೆ ಬೀಜಗಳು, ರಸಗೊಬ್ಬರ, ಕೀಟನಾಶಕ ಮತ್ತು ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸೂರಿನಡಿ ಒದಗಿಸಲು, MSIL ಮೂಲಕ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ (Pilot project) ರೈತ ಮಾಲ್‌ಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸುಸ್ಥಿರ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ:

- **ಸಾವಯವ ಪಾಂಡವಪುರ:** ಮಂಡ್ಯದ ಪಾಂಡವಪುರ ತಾಲೂಕನ್ನು "ಶೇ. 100% ರಷ್ಟು ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ವಲಯ"ವನ್ನಾಗಿ (Organic cultivation zone) ಪರಿವರ್ತಿಸಲು, ಅಧಿಕೃತ ಸಾವಯವ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗುವುದು.
- **AWD ವಿಧಾನ:** ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ "ಆಲ್ಟರ್ನೇಟ್ ವೆಟಿಂಗ್ ಅಂಡ್ ಡ್ರೈಯಿಂಗ್" (AWD) ವಿಧಾನವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲಾಗುವುದು. ಇದು ನೀರನ್ನು ಉಳಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಹಸಿರುಮನೆ ಅನಿಲವಾದ 'ಮಿಥೇನ್' (Methane) ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಭಾರಿ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.
- **ನಕಲಿ-ವಿರೋಧಿ ಸಮಿತಿ (Anti-Spurious Committee):** ನಕಲಿ ಮತ್ತು ಕಳಪೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಬೀಜಗಳು/ಕೀಟನಾಶಕಗಳ ಪೂರೈಕೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಮತ್ತು ರೈತರಿಂದ ಅತಿಯಾದ ಬೆಲೆ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗುವುದು.

2. ತೋಟಗಾರಿಕೆ (Horticulture)

- **ರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ:** ಅಡಿಕೆ ಬೆಳೆಗೆ ಬರುವ ಹಳದಿ-ಎಲೆ ರೋಗ/ಸೂರಗು ರೋಗ, ಮತ್ತು ತೆಂಗಿನ ಬೆಳೆಗೆ ಬರುವ ಕಪ್ಪು-ತಲೆ ಹುಳು/ಬಿಳಿನೋಣ ರೋಗವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಜೊತೆ ಸೇರಿ ಸಮುದಾಯ-ಆಧಾರಿತ ಕ್ರಮಗಳಿಗಾಗಿ ₹10 ಕೋಟಿ ಮೀಸಲು.
- **ಶೈತ್ಯಾಗಾರಗಳು (Cold Storage):** ದಾವಣಗೆರೆಯ ಹೊನ್ನಾಳಿ ಮತ್ತು ವಿಜಯಪುರದ ತೊರವಿ (Toravi) ಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 12,000 ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಟನ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಎರಡು ಹೊಸ ಶೈತ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನು ₹64 ಕೋಟಿ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುವುದು.
- **ನಗರ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ತೋಟಗಾರಿಕೆ:** ಮೈಸೂರಿನ ಲಿಂಗಾಂಬುಡಿ ಪಾರ್ಕ್‌ನ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ. ನೀರು ಉಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಮಣ್ಣಿನ ರೋಗಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು 'ಹೈಡ್ರೋಪೋನಿಕ್ಸ್' (ಮಣ್ಣಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆಯುವುದು) ಮತ್ತು ಕೊಕೊಪೀಟ್ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲಾಗುವುದು.

3. ರೇಷ್ಮೆ ಕೃಷಿ (Sericulture)

- **ಡಿಜಿಟಲ್ ಬದಲಾವಣೆ:** ತನ್ನ 15 ಪ್ರಮುಖ ರೇಷ್ಮೆ ಗೂಡು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ (100%) ನಗದು-ರಹಿತ (Cashless) ಆನ್‌ಲೈನ್ ಹರಾಜು ಮತ್ತು ಇ-ಪಾವತಿಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಏಕೈಕ ರಾಜ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕ.
- **ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೆಂಬಲ:** ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ರೇಷ್ಮೆ ಬೆಳೆಗಾರರು ತಮ್ಮ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ತರಲು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ 'ಸಾರಿಗೆ ಸಹಾಯಧನ'ವನ್ನು ಕೆ.ಜಿ.ಗೆ ₹10 ರಿಂದ ₹20 ಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- **ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ:** ರಾಮನಗರ, ಶಿಡ್ಲಘಟ್ಟ, ಹಾವೇರಿ, ತಾಂಡವಪುರ (ಮೈಸೂರು) ಮತ್ತು ಕಲಬುರಗಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ "ಸಿಲ್ಕ್ ಪಾರ್ಕ್" (Silk Parks) ಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ. ಚಾಕಿ ಸಾಕಾಣಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು (CRCs) ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗುವುದು.

4. ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ (Animal Husbandry)

- **ಶಾಸಕಾಂಗದ ರಕ್ಷಣೆ:** ವಲಸೆ ಹೋಗುವ ಕುರಿಗಾಹಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ "ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಲಸೆ ಕುರಿಗಾಹಿಗಳ (ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ದೌರ್ಜನ್ಯ ತಡೆ) ಕಾಯ್ದೆ-2025" ಜಾರಿ.
- **ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವು:** ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಕಲಬುರಗಿ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕುರಿ/ಮೇಕೆ ಮತ್ತು ಹಸು/ಎಮ್ಮೆ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಶೇ. 25% ಸಬ್ಸಿಡಿ (ತಲಾ 10,000 ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ).
- **ತಳಿ-ಸಂವರ್ಧನಾ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ:** ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಬೋಯರ್ ಮೇಕೆ (Boer Goat) ತಳಿ-ಸಂವರ್ಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಮತ್ತು ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣದ ಕಂಪಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಬಂಡೂರು ಕುರಿ (Banduru Sheep) ತಳಿ-ಸಂವರ್ಧನಾ ಕೇಂದ್ರದ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
- **ಫಲಧಾರೆ ಶಿಬಿರಗಳು (Phaladhare Camps):** ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು (ಬಂಜೆತನ) ಬಗೆಹರಿಸಲು "ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಕರು" ಎಂಬ ಘೋಷವಾಕ್ಯದೊಂದಿಗೆ 1,000 ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ₹5 ಕೋಟಿ ಬಜೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಬಿರಗಳ ಆಯೋಜನೆ.
- **ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಆರೈಕೆ:** ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಬೀದರ್‌ನ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ 'ಸಿಟಿ ಸ್ಕ್ಯಾನ್' (CT Scan) ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು 'ನಾಯಿಗಳ ಸಂತಾನ-ನಿಯಂತ್ರಣ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ'ಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ.

5. ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರ (Fisheries & Cooperation)

- **ಮೀನುಗಾರರ ಜೀವನೋಪಾಯ:** ಮೀನುಗಾರರಿಗೆ ನೀಡುವ ಉಚಿತ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಪರಿಕರಗಳ ಕಿಟ್‌ನ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ₹10,000 ದಿಂದ ₹20,000 ಕ್ಕೆ ದ್ವಿಗುಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.
- **ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ:** ಮಂಗಳೂರು ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ-ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ (Marine biotechnology) ಶ್ರೇಷ್ಠತಾ ಕೇಂದ್ರದ ಸ್ಥಾಪನೆ. ಬೆಳಗಾವಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ 'ಮತ್ಸ್ಯ ದರ್ಶಿನಿ'ಗಳ (ಮೀನಿನ ಹೋಟೆಲ್‌ಗಳು) ಆರಂಭ.
- **ಸಹಕಾರ:** ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ ಖರೀದಿಸಲು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಯೋಜನೆಯಡಿ ₹100 ಕೋಟಿ ಮೀಸಲು. ಮೈಸೂರಿನ ಬ್ಯಾಂಬೂ ಬಜಾರ್ ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಕಾಟನ್ ಮಾರ್ಕೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಕೀರ್ಣಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ.

6. ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ

- **ಎತ್ತಿನಹೊಳೆ ಯೋಜನೆ:** ಹೆಚ್ಚುವರಿ ನೀರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಕೊರಟಗೆರೆ ತಾಲೂಕಿನ 'ವಡೇರಹಳ್ಳಿ' ಬಳಿ 1.2 ಟಿಎಂಸಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬ್ಯಾಲೆನ್ಸಿಂಗ್ ಜಲಾಶಯದ (Balancing reservoir) ನಿರ್ಮಾಣ.
- **ತುಂಗಭದ್ರಾ ಹೊಳೆ ನಿರ್ವಹಣೆ:** ತುಂಗಭದ್ರಾ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತ ಹೊಳೆ (Silt) ತುಂಬಿ ನೀರು ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಕೊಪ್ಪಳದ 'ನವಲಿ' (Navali) ಬಳಿ ಹೊಸ ಬ್ಯಾಲೆನ್ಸಿಂಗ್ ಜಲಾಶಯ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಆದ್ಯತೆ.
- **ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನೀರಾವರಿ:**
 - **ಉಡುತೋರೆ ಹಳ್ಳಿ ಯೋಜನೆ:** ಚಾಮರಾಜನಗರದ ಹನೂರಿನಲ್ಲಿ 12,000 ಎಕರೆಗೆ ನೀರಾವರಿ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಜಾರಿ.
 - **ತುಂಬಿ-ಬಬಲೇಶ್ವರ ಯೋಜನೆ:** ವಿಜಯಪುರದ ಬಬಲನಗರದಲ್ಲಿ 0.67 ಟಿಎಂಸಿ ಜಲಾಶಯಕ್ಕೆ ಅನುಮೋದನೆ.
 - **ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ:** ಕೊಪ್ಪಳದ ಯಲಬುರ್ಗಾ, ಕುಕನೂರು ಮತ್ತು ಕಲಬುರಗಿಯ ಜೀಡಗದಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾರೇಜ್‌ಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.

ಪರೀಕ್ಷಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು (Exam Focus)

- **ಯೋಜನೆಗಳ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ:** ವಸುಧಾಮೃತ (ಮಣ್ಣಿನ ಇಂಗಾಲ), ಸಸ್ಯ ಸಂಜೀವಿನಿ (ಕೀಟ ನಿಯಂತ್ರಣ), ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತಾರ (ಕೊಯ್ಲಿನ ನಂತರದ ಸಂಸ್ಕರಣೆ).
- **ಭೌಗೋಳಿಕ ಟ್ಯಾಗ್‌ಗಳು:** ಬಂಡೂರು ಕುರಿ (ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣ/ಮಂಡ್ಯ), ಬೋಯರ್ ಮೇಕೆ (ಮೈಸೂರು), ರೈತ ಮಾಲ್ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಯೋಜನೆ (ಕೋಲಾರ), 100% ಸಾವಯವ ತಾಲೂಕು (ಪಾಂಡವಪುರ).

ವಿಜಯಸೇತು

ಅರ್ಪಿಸುವ

ಕರ್ನಾಟಕ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ 2025-26

ರಾಜ್ಯದ ಸಮಗ್ರ ಆರ್ಥಿಕ, ವಿತ್ತೀಯ,
ವಲಯವಾರು, ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು
ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಅವಲೋಕನ -

KAS, KPSC ಮತ್ತು KEA ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತ.

ಸಂಕಲನ ಮತ್ತು ಸಂಪಾದನೆ
ಅಜಯಕುಮಾರ್ ಸರ್

VIJAYSETU
BRIDGE TO VICTORY

ಕರ್ನಾಟಕ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮ್ಮಿಕ್ಷೆ

2025-26

ರಾಜ್ಯದ ಸಮಗ್ರ ಆರ್ಥಿಕ, ವಿತ್ತೀಯ, ವಲಯವಾರು, ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ
ಕಾರ್ಯಕ್ರಮತೆಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಪರಿಶೀಲನೆ

ಸಂಕಲನ ಮತ್ತು ಸಂಪಾದನೆ

ಅಜಯಕುಮಾರ್ ಸರ್

ವಿಷಯಸೂಚಿ (ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಪಟ್ಟಿ)

- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 1: ಆರ್ಥಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಮೇಲ್ನೋಟ (Overview of Economic Survey)
- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 2: ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕತೆ (Karnataka State Economy)
- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 3: ಹೂಡಿಕೆ ಮತ್ತು ರಫ್ತು (Investment and Exports)
- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 4: ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ (Rural Development)
- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 5: ನಗರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ (Urban Development & Infrastructure)
- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 6: ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ನಿರ್ವಹಣೆ (Agriculture and Food Management)
- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 7: ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ (Natural Resource Management & Environment)
- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 8: ಕೈಗಾರಿಕೆ (Industry)
- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 9: ಕೌಶಲ್ಯ, ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗ (Skill, Entrepreneurship, Labour & Employment)
- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 10: ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ — ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ (Human Development — Health & Family Welfare)
- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 11: ಇ-ಆಡಳಿತ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮತೋಲನ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಯೋಜನೆ (E-Governance, Regional Imbalances & State Planning)
- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 12: ಆರ್ಥಿಕ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ (Economic Infrastructure)
- ❖ ಅಧ್ಯಾಯ 13: ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿಗಳು (Sustainable Development Goals – SDGs)

ಅಧ್ಯಾಯ 1: ಆರ್ಥಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಮೇಲ್ನೋಟ

ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಮೂಲಭೂತ ಅಂಶಗಳು

- ಇದು ಏನು? (What is it?):** ಕಳೆದ ಆರ್ಥಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯು ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವೆಲ್ಲಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಗ್ರ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುವ ವಾರ್ಷಿಕ ಅಧಿಕೃತ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದೆ.
- ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸಮಯ (Timing):** ರಾಜ್ಯ ಬಜೆಟ್ ಮಂಡಿಸುವ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚೆ ಇದನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ (ಇದು ಬಜೆಟ್‌ಗೆ ಮುನ್ನುಡಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ).
- ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ (Publishing Authority):** ಯೋಜನೆ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಂಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ಇಲಾಖೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ (Planning, Programme Monitoring and Statistics Department).
- ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ (Core Purpose):** ವಿವಿಧ ವಲಯಗಳ (ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ) ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅಳೆಯುವುದು, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಇರುವ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು, ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಗಳು ಹಾಗೂ ನೀತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಆಧಾರ ಅಥವಾ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು.
- ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ (Significance):** ಸರ್ಕಾರದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ, ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಟ್ರೆಂಡ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸೂಚಕಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ನೀತಿ ನಿರೂಪಕರಿಗೆ ಇದೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಆಧಾರ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದೆ.

ಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು (Core Contents)

- ರಾಜ್ಯದ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥೂಲ ಆರ್ಥಿಕ ಸೂಚಕಗಳು (ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಆಂತರಿಕ ಉತ್ಪನ್ನ-GSDP, ತಲಾ ಆದಾಯ-PCI, ಬೆಲೆಗಳು).
- ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ (ಸರ್ಕಾರದ ಆದಾಯ, ಸಾಲ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಕೊರತೆ).
- ವಿವಿಧ ವಲಯಗಳ ಸಾಧನೆ (ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ವಲಯ).
- ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ (ಮೆಟ್ರೋ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು).
- ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯ (ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿಗಳು-SDGs, ಆರೋಗ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ).
- ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಡಿಜಿಟಲ್ ಉಪಕ್ರಮಗಳು (Governance & Digital Initiatives).

ಫ್ಯಾಕ್ಟ್ ಬಾಕ್: ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವಿವರಣೆ

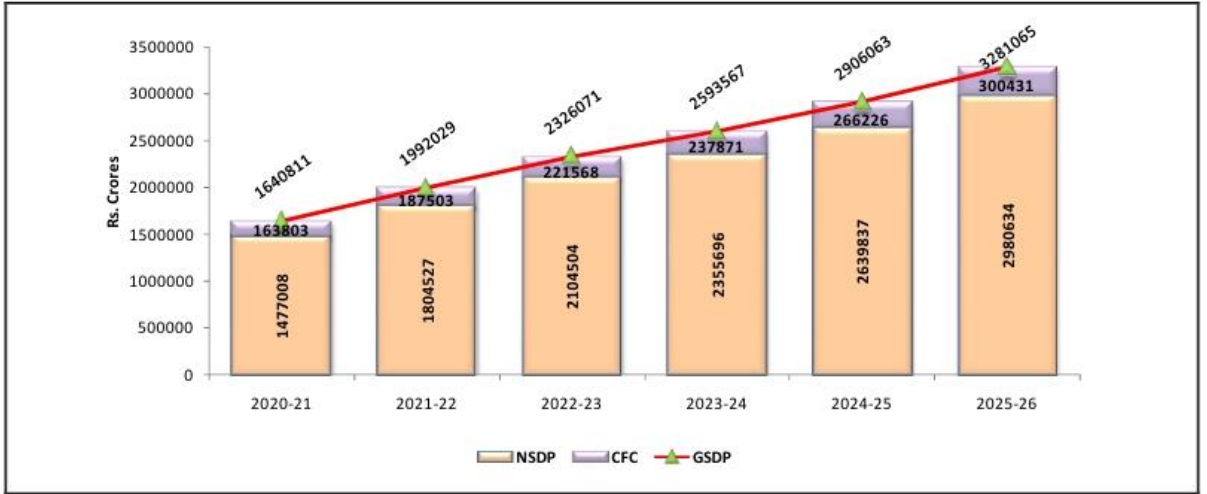
ಸೂಚಕ (Indicator)	ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಂಕಿ-ಅಂಶ	ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಕೆ / ರ್ಯಾಂಕ್
ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ	1,91,791 ಚದರ ಕಿ.ಮೀ	ಭಾರತದ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ 5.83%
ಜನಸಂಖ್ಯೆ (2011 ರ ಜನಗಣತಿ)	6,10,95,297 (~ 6.11 ಕೋಟಿ)	ಭಾರತದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ 5.05% (ಸ್ಥಾನ: 9ನೇ)
ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನಸಂಖ್ಯೆ	61.33%	ರಾಜ್ಯದ ಬಹುಪಾಲು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇನ್ನೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ
ನಗರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ	38.67%	ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಗರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಸರಾಸರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿದೆ
ದಶಕದ ನಗರೀಕರಣದ ಬೆಳವಣಿಗೆ	+4.68%	ನಗರೀಕರಣ ವೇಗವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ

ಅಧ್ಯಾಯ 2: ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕತೆ

ಒಟ್ಟು ರಾಜ್ಯ ಆಂತರಿಕ ಉತ್ಪನ್ನ (Gross State Domestic Product – GSDP) ಆರ್ಥಿಕ ಪದದ ವಿವರಣೆ: GSDP ಎಂದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆರ್ಥಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಗಡಿಯೊಳಗೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾದ ಎಲ್ಲಾ ಅಂತಿಮ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಹಣಕಾಸು ಮೌಲ್ಯ. ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ GDP ಯ (ಒಟ್ಟು ದೇಶೀಯ ಉತ್ಪನ್ನ) ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಸಮಾನಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ.

- ನಾಮಮಾತ್ರ GSDP (Nominal GSDP – ಪ್ರಸ್ತುತ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ): ₹29.06 ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿಯಿಂದ (2024-25) ₹32.81 ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿಗೆ (2025-26) ಏರಿಕೆಯಾಗಿದೆ.
- ನಾಮಮಾತ್ರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರ (Nominal Growth Rate): 12.9% (ಪ್ರಸ್ತುತ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ).
- ನೈಜ GSDP (Real GSDP – ಸ್ಥಿರ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ): ₹15.94 ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿಯಿಂದ ₹17.23 ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿಗೆ ಏರಿಕೆಯಾಗಿದೆ.
- ನೈಜ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರ (Real Growth Rate): 8.1% (ಸ್ಥಿರ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ).
- ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸರಾಸರಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ: ಕರ್ನಾಟಕದ ನೈಜ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರವು (8.1%) ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರವನ್ನು (7.4%) ಮೀರಿಸಿದೆ.
- ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ GDP ಗೆ ಕೊಡುಗೆ: ಭಾರತದ ಒಟ್ಟು GDP ಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಾಲು 8.79% (2024-25) ರಿಂದ 9.19% ಕ್ಕೆ (2025-26) ವಿಸ್ತರಣೆಯಾಗಿದೆ.

Figure 1.1: GSDP, NSDP and CFC at current prices

ವಲಯವಾರು ನೈಜ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಟ್ರೆಂಡ್‌ಗಳು (ಸ್ಥಿರ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ – Constant Prices)

ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯ (Economic Sector)	ಬೆಳವಣಿಗೆ (2024-25)	ಬೆಳವಣಿಗೆ (2025-26)	ಟ್ರೆಂಡ್ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಕಾರಣಗಳು
ಕೃಷಿ (ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಲಯ – Primary)	7.0%	9.1%	ಬರಗಾಲದ ನಂತರದ ಬಲವಾದ ಚೇತರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮುನ್ನಡೆ.
ಕೈಗಾರಿಕೆ (ದ್ವಿತೀಯ ವಲಯ – Secondary)	4.1%	6.7%	ಉತ್ಪಾದನಾ ವಲಯದಿಂದ (Manufacturing – 7.2%) ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಚಾಲಿತವಾಗಿದೆ.
ಸೇವೆಗಳು (ತೃತೀಯ ವಲಯ – Tertiary)	8.4%	8.1%	GSDP ಗೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುವ ಅತಿದೊಡ್ಡ ವಲಯವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ.

ತಲಾ ಆದಾಯ (Per Capita Income – PCI)

ಆರ್ಥಿಕ ಪದದ ವಿವರಣೆ: ತಲಾ ಆದಾಯ (PCI) ಎಂದರೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಗಳಿಸುವ ಸರಾಸರಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ. ಇದು ಜನರ ಜೀವನಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಮುಖ್ಯ ಮಾನದಂಡವಾಗಿದೆ.

- ಕರ್ನಾಟಕದ PCI (2025-26): ₹4,33,326 (2024-25ರಲ್ಲಿದ್ದ ₹3,86,156 ರಿಂದ ಏರಿಕೆಯಾಗಿದೆ).
- ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸರಾಸರಿ PCI: ₹2,19,575.
- ಕಲ್ಯಾಣ ಅನುಪಾತ (Welfare Ratio): ಕರ್ನಾಟಕದ ತಲಾ ಆದಾಯವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸರಾಸರಿಗಿಂತ ~97% ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.
- PCI ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರಗಳು (2025-26):
 - ಪ್ರಸ್ತುತ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ (Current Prices): 12.2%
 - ಸ್ಥಿರ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ (Real/Constant Prices): 7.4%

ತುಲನಾತ್ಮಕ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ: ಅಂತರ-ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ (Inter-State & Intra-State)

ತಲಾ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ (PCI) ಅಗ್ರಗಣ್ಯ ರಾಜ್ಯಗಳು

- Rank 1: ದೆಹಲಿ (₹4,93,024)
- Rank 2: ತೆಲಂಗಾಣ (₹3,87,623)
- Rank 3: ಕರ್ನಾಟಕ (₹3,86,156) — [ತೆಲಂಗಾಣ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕಿಂತ ಕೇವಲ 0.38% ಮುಂದಿದೆ]
- Rank 4: ತಮಿಳುನಾಡು (₹3,61,619)
- Rank 5: ಹರಿಯಾಣ (₹3,53,182)

ಒಟ್ಟು ರಾಜ್ಯ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ (Total State Income) ಅಗ್ರಗಣ್ಯ ರಾಜ್ಯಗಳು

1. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ: ₹45,31,518 ಕೋಟಿ
2. ತಮಿಳುನಾಡು: ₹31,18,590 ಕೋಟಿ
3. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ: ₹29,78,224 ಕೋಟಿ
4. ಕರ್ನಾಟಕ: ₹29,06,064 ಕೋಟಿ (ಸ್ಥಾನ: 4ನೇ)
5. ತೆಲಂಗಾಣ: ₹16,40,901 ಕೋಟಿ

ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಅಸಮಾನತೆಗಳು (District-Level Disparities)

ರಾಜ್ಯದ GDP ಗೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು (2024-25)

1. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ: ₹11,73,574 ಕೋಟಿ (40.4%) — ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಐದನೇ ಎರಡರಷ್ಟು (2/5th) ಭಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.
2. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ: 5.3%
3. ಬೆಳಗಾವಿ: 3.9%

ತಲಾ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ (PCI) ಅಗ್ರ 5 ಜಿಲ್ಲೆಗಳು

1. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ: ₹8,55,960
2. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ: ₹6,26,279
3. ಉಡುಪಿ: ₹6,00,683

4. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು: ₹4,94,787

5. ಶಿವಮೊಗ್ಗ: ₹3,89,743

Figure 1.4: District wise Per Capita Income (in rupees) for the year 2024-25

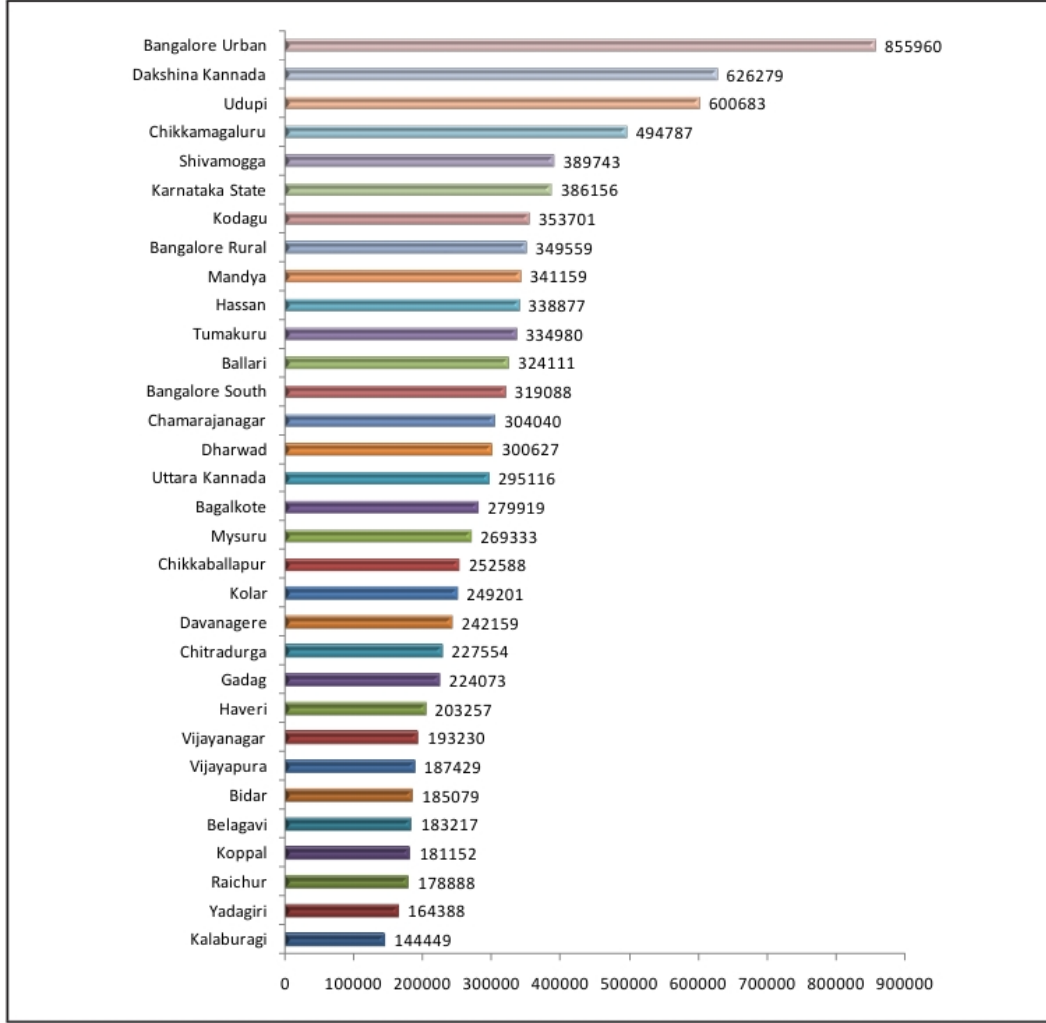
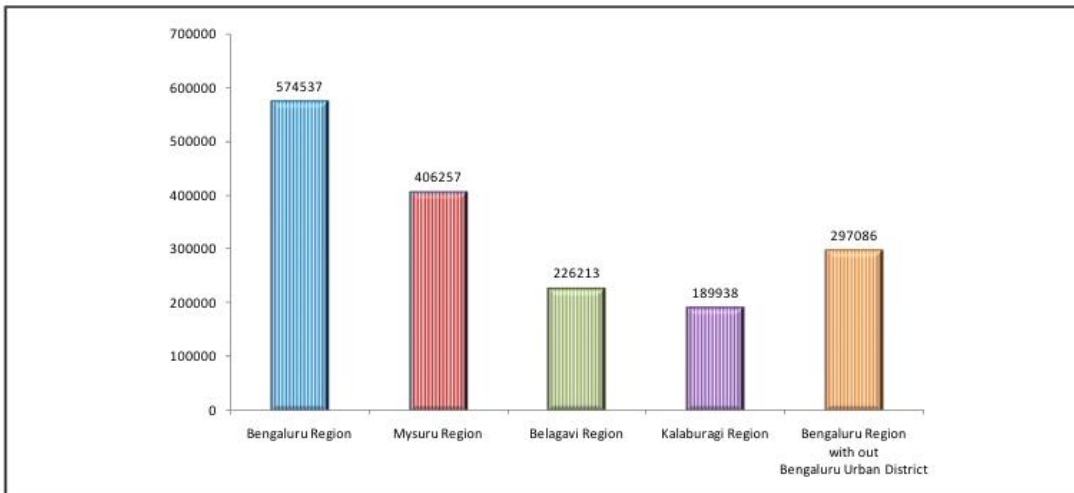

Figure 1.6: Division wise Per Capita Income

ಪ್ರಿಲಿಮ್ಸ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು (Important Facts for Prelims)

- ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸಂಸ್ಥೆ (Publishing Agency): ಯೋಜನೆ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಂಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ಇಲಾಖೆ (Planning, Programme Monitoring and Statistics Department).

- **WPI ದರ:** 2024-25ರಲ್ಲಿದ್ದ 1.64% ರಿಂದ 2025-26 ರಲ್ಲಿ (ಏಪ್ರಿಲ್-ಡಿಸೆಂಬರ್) 1.82% ಕ್ಕೆ ಏರಿಕೆಯಾಗಿದೆ.
- **CPI ದರ:** 2024-25ರಲ್ಲಿದ್ದ 3.08% ರಿಂದ 2025-26 ರಲ್ಲಿ 3.28% ಕ್ಕೆ ಏರಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

2. ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ WPI (WPI in Agricultural Commodities)

- **ಡೇಟಾ ಮೂಲ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ:** ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ WPI 33 ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯದ 40 APMC ಗಳಿಂದ (ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಿತಿಗಳು) ಬೆಲೆಯ ಡೇಟಾವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
- **ಸೂಚ್ಯಂಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ (Index Growth):** ಈ ಸೂಚ್ಯಂಕವು ಏಪ್ರಿಲ್ 2025ರಲ್ಲಿದ್ದ 1957 ರಿಂದ ಡಿಸೆಂಬರ್ 2025 ರ ವೇಳೆಗೆ 2063 ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಅಂದರೆ ವರ್ಷದೊಳಗೆ 5.42% ರಷ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಂಡಿದೆ (ಇದು 2024-25ರ 3.96% ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ).
- **ವಾರ್ಷಿಕ ಕೃಷಿ ಹಣದುಬ್ಬರ (Annual Agricultural Inflation):** 3.30% ರಷ್ಟಿದೆ.

ವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ (Commodity Price Variations)

- **ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆ ಕಂಡ ವಲಯ:** ಎಣ್ಣೆಕಾಳುಗಳು / Oilseeds (+12.72%).
- **ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಕುಸಿತ ಕಂಡ ವಲಯಗಳು:** ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು / Condiments & Spices (-4.44%) | ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು / Pulses (-4.29%).

ವರ್ಗ (Category)	ವಸ್ತು (Commodity)	ಬೆಲೆ ಬದಲಾವಣೆ
ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆ ಕಂಡ ಟಾಪ್ 3 (Gainers)	1. ಕುಸುಬೆ (Safflower)	+52.94%
	2. ಅಗಸೆ (Linseed)	+26.50%
	3. ಈರುಳ್ಳಿ (Onion)	+23.09%
ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಇಳಿಕೆ ಕಂಡ ಟಾಪ್ 3 (Decliners)	1. ಹಸಿರು ಕಾಳು (Green gram)	-26.61%
	2. ಒಣ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ (Dry chilli)	-12.91%
	3. ಕಡಲೆ ಕಾಳು (Bengal gram)	-10.97%

3. ಗ್ರಾಹಕ ಬೆಲೆ ಸೂಚ್ಯಂಕದ (CPI) ಚಲನಶೀಲತೆ

A. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ CPI (CPI-IW)

- **ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೂಚ್ಯಂಕ:** 148.2 (ಡಿಸೆಂಬರ್ 2025 ರಂತೆ).
- **ಒಟ್ಟಾರೆ ಹಣದುಬ್ಬರ:** 3.13%.
- **ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವರಗಳು:** ರಾಜ್ಯದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಪೈಕಿ, ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಚಿಲ್ಲರೆ ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆ ದಾಖಲಾಗಿರುವುದು ಮಂಗಳೂರು (+4.91%) ಮತ್ತು ಮಂಡ್ಯ (+4.66%) ದಲ್ಲಿ.

B. ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ CPI (CPI-AL)

- **ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವವರು:** ಲೇಬರ್ ಬ್ಯೂರೋ (ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ).
- **ಮುಖ್ಯ ಬಳಕೆ:** ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ 'ಕನಿಷ್ಠ ಕೂಲಿಯನ್ನು' (minimum agricultural wages) ನಿಗದಿಪಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲು ಈ ಸೂಚ್ಯಂಕವನ್ನು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಿಲಿಮ್ಸ್‌ಗಾಗಿ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು (Important Facts for Prelims)

- 2025-26 ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ CPI (3.28%) ಮತ್ತು WPI (1.82%) ಎರಡರಲ್ಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಏರಿಕೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.
- ರಾಜ್ಯದ ಕೃಷಿ WPI 40 APMC ಗಳಾದ್ಯಂತ 33 ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಟ್ರಾಕ್ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

- ಕುಸುಬೆ (Safflower) ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆ (+52.94%) ಕಂಡರೆ, ಹಸರುಕಾಳು (Green gram) ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಇಳಿಕೆ (-26.61%) ಕಂಡಿದೆ.
- ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಮಂಡ್ಯವು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು CPI ಹಣದುಬ್ಬರವನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ.
- ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ CPI (CPI-AL) ಅನ್ನು 'ಲೇಬರ್ ಬ್ಯೂರೋ' ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಕೃಷಿ ಕನಿಷ್ಠ ಕೂಲಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಿಲಿಮ್ಸ್ ಪರೀಕ್ಷಾ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ (Prelims Exam Approach)

- ಆಯ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಟ್ರಾಪ್‌ಗಳು (Common traps): CPI-AL ಅನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಲೇಬರ್ ಬ್ಯೂರೋ ಬದಲಿಗೆ NSO/CSO ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ನೀಡುವುದು, ಅಥವಾ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆ ಕಂಡ (ಕುಸುಬೆ) ಮತ್ತು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಇಳಿಕೆ ಕಂಡ (ಹಸರುಕಾಳು) ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅದಲು ಬದಲು ಮಾಡುವುದು.
- ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳು: ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕನಿಷ್ಠ ಕೂಲಿಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲು CPI-AL ಅನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಂಶ ಮತ್ತು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಹಣದುಬ್ಬರ ಕಂಡ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು (ಮಂಗಳೂರು, ಮಂಡ್ಯ).
- ಎಲಿಮಿನೇಷನ್ ಟಿಪ್ಸ್: ಈ ವರ್ಷ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಣದುಬ್ಬರ 'ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ' ಎಂಬ ಯಾವುದೇ ಹೇಳಿಕೆಯಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ತಕ್ಷಣ ರಿಜೆಕ್ಟ್ ಮಾಡಿ. ಹಾಗೆಯೇ, WPI (ಸಗಟು ಸೂಚ್ಯಂಕ) ಯು 'ಚಿಲ್ಲರೆ (retail) ಬೆಲೆಗಳನ್ನು' ಅಳೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯೂ ತಪ್ಪು.

ಹಣಕಾಸು ನಿರ್ವಹಣಾ ಚೌಕಟ್ಟು: KFRA, 2002

ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ (Economic Concept): ವಿತ್ತೀಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಕಾಯ್ದೆಗಳು (Fiscal Responsibility Legislation), ಸರ್ಕಾರಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಶಿಸ್ತನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಮಿತೀಮೀರಿದ ಸಾಲವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು, ಕಂದಾಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಮತ್ತು ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿಡಲು ಕಡ್ಡಾಯ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸುತ್ತವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿತ್ತೀಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಕಾಯ್ದೆ (Karnataka Fiscal Responsibility Act – KFRA), 2002

ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಹಣಕಾಸು ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಮೊದಲ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವೂ ಒಂದು.

- ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು (Core Objectives): ಕಂದಾಯ ಹೆಚ್ಚಳ ಸಾಧಿಸುವುದು, ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು (fiscal deficit) ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಾಲವನ್ನು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು.
- ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯ ಮಿತಿ (Fiscal Deficit Ceiling): ಒಟ್ಟು ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು GSDP ಯ 3% ಅಥವಾ ಅದರ ಅಸುಪಾಸಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವುದನ್ನು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.
- ಮಧ್ಯಮಾವಧಿಯ ವಿತ್ತೀಯ ಯೋಜನೆ (MTFP): ಮುಂದಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಹಣಕಾಸು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ.
- ಕಡ್ಡಾಯ ವಾರ್ಷಿಕ ವರದಿಗಳು (Mandatory Annual Statements): ಪಾರದರ್ಶಕತೆ ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ವರದಿಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಬೇಕು:
 1. ಮಧ್ಯಮಾವಧಿಯ ವಿತ್ತೀಯ ಯೋಜನೆ (MTFP)
 2. ವಿತ್ತೀಯ ನೀತಿ ತಂತ್ರದ ಹೇಳಿಕೆ (Fiscal Policy Strategy Statement)
 3. ಸ್ಥೂಲ ಆರ್ಥಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಹೇಳಿಕೆ (Macroeconomic Framework Statement)
- ಸಾಲದ ಮೇಲಿನ ನಿಯಂತ್ರಣಗಳು (Borrowing Controls): ಸರ್ಕಾರದ ಸಾಲಗಳು, ಒಟ್ಟು ಋಣಭಾರ ಮತ್ತು ಗ್ಯಾರಂಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತದೆ.

ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ಸಾಲದ ಶಿಸ್ತು (Fiscal Deficit & Debt Discipline)

ಸರ್ಕಾರದ ವೆಚ್ಚಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕರ್ನಾಟಕವು ಹಣಕಾಸಿನ ಶಿಸ್ತನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿದೆ:

ಸೂಚಕ (Indicator)	2024-25 (ಪರಿಷ್ಕೃತ ಅಂದಾಜು)	2025-26 (ಬಜೆಟ್ ಅಂದಾಜು)	FRBM / KFRA ಕಡ್ಡಾಯ ನಿಯಮ
ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆ (GSDP ಯ % ದಲ್ಲಿ)	2.90%	2.95%	3.00% ಮಿತಿಯೊಳಗಿರಬೇಕು

- ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶ: ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಶಾಸನಬದ್ಧವಾದ 3% ಮಿತಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಆರ್ಥಿಕ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಜ್ಯದ ಜಮೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕ್ರೋಢೀಕರಣ (State Receipts & Resource Mobilisation 2025-26 BE)

A. ಒಟ್ಟು ಜಮೆಗಳ ಮೇಲ್ದೃಷ್ಟಿ (Total Receipts Overview)

ವರ್ಗ (Category)	2024-25 (ಪರಿಷ್ಕೃತ ಅಂದಾಜು)	2025-26 (ಬಜೆಟ್ ಅಂದಾಜು)	ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರ (%)
ಕಂದಾಯ ಜಮೆಗಳು (Revenue Receipts)	₹2,57,800.73 ಕೋಟಿ	₹2,92,476.54 ಕೋಟಿ	13.45%
ಬಂಡವಾಳ ಜಮೆಗಳು (Capital Receipts)	₹1,00,856.01 ಕೋಟಿ	₹1,16,170.02 ಕೋಟಿ	15.18%
ಒಟ್ಟು ಜಮೆಗಳು (Total Receipts)	₹3,58,656.74 ಕೋಟಿ	₹4,08,646.56 ಕೋಟಿ	13.94%

B. ತೆರಿಗೆ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಯೇತರ ಆದಾಯ ಕ್ರೋಢೀಕರಣ

- ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಂತ ತೆರಿಗೆ ಆದಾಯ (State's Own Tax Revenue – SOTR): 2024-25ರ ₹1,80,368 ಕೋಟಿಯಿಂದ 2025-26 ಕ್ಕೆ ₹2,08,100 ಕೋಟಿಗೆ ಜಿಗಿದಿದ್ದು, ಬರೋಬ್ಬರಿ 15.37% ರಷ್ಟು ಭಾರಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ತೆರಿಗೆ ಸುಧಾರಣೆಗಳು, ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು GST ಸಂಗ್ರಹಣೆ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.
- ತೆರಿಗೆಯೇತರ ಆದಾಯ (Non-Tax Revenue): ₹14,500 ಕೋಟಿಯಿಂದ ₹16,500 ಕೋಟಿಗೆ ಏರಿಕೆಯಾಗಿದೆ (13.79% ಬೆಳವಣಿಗೆ).
- ಮಧ್ಯಮಾವಧಿಯ ಬಂಡವಾಳದ ಟ್ರೆಂಡ್ (2020-21 ರಿಂದ 2025-26):
 - ಬಂಡವಾಳ ಜಮೆಗಳು (Capital Receipts) 36.92% ರಷ್ಟು ಬೆಳೆದರೆ, ಬಂಡವಾಳ ವೆಚ್ಚವು (Capital Expenditure) 65.52% ರಷ್ಟು ಬೆಳೆದಿದೆ.
 - ಇದರ ಅರ್ಥ: ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಬಂಡವಾಳ ಆದಾಯಕ್ಕಿಂತ, ಆಸ್ತಿ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ (ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ) ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಬಂಡವಾಳ ವೆಚ್ಚವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಇದು ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಹೂಡಿಕೆಗೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

4. GSDP ಯ ಶೇಕಡಾವಾರು ಜಮೆಗಳು ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚ (2025-26 BE)

ಸ್ಥೂಲ ವಿತ್ತೀಯ ಸೂಚಕಗಳು (Macro Fiscal Indicators – % of GSDP)

- ಕಂದಾಯ ಜಮೆಗಳು (Revenue Receipts): 9.53%
- ಕಂದಾಯ ವೆಚ್ಚ (Revenue Expenditure): 10.15%
- ಬಂಡವಾಳ ಜಮೆಗಳು (Capital Receipts): 3.78%
- ಬಂಡವಾಳ ವೆಚ್ಚ (Capital Expenditure): 2.22%

ಕಂದಾಯ ಜಮೆಗಳ ವಿಂಗಡಣೆ (Decomposition of Revenue Receipts – % of GSDP)

ಆದಾಯದ ಮೂಲ (Revenue Source)	GSDP ಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ಪಾಲು	ಪ್ರಮುಖ ವೀಕ್ಷಣೆ (Key Observation)
----------------------------	-----------------------	----------------------------------

ಗ್ಯಾರಂಟಿ ಯೋಜನೆ	ಅನುದಾನ (2025-26)	ಉದ್ದೇಶ
ಗೃಹ ಲಕ್ಷ್ಮಿ	₹28,608.40 ಕೋಟಿ (ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು)	ಕುಟುಂಬದ ಯಜಮಾನಿಯರಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು
ಗೃಹ ಜ್ಯೋತಿ	₹10,100.00 ಕೋಟಿ	ಉಚಿತ ವಿದ್ಯುತ್
ಅನ್ನ ಭಾಗ್ಯ	₹6,426.00 ಕೋಟಿ	ಉಚಿತ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯ / ಹಣ ವರ್ಗಾವಣೆ (DBT)
ಶಕ್ತಿ ಯೋಜನೆ	₹5,300.00 ಕೋಟಿ	ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಉಚಿತ ಬಸ್ ಪ್ರಯಾಣ
ಯುವ ನಿಧಿ	₹600.00 ಕೋಟಿ	ಯುವಕರಿಗೆ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಭತ್ಯೆ

7. ಆರ್ಥಿಕ ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಹಾದಿ (Fiscal Challenges & The Strategic Way Forward)

ಪ್ರಮುಖ ಆರ್ಥಿಕ ಸವಾಲುಗಳು (Critical Fiscal Challenges):

- ವೆಚ್ಚದ ಅಸಮತೋಲನ (Expenditure Imbalance):** ಕಂದಾಯ ವೆಚ್ಚದ (Revenue Expenditure) ಆರ್ಥಿಕ ಮಲ್ಟಿಪ್ಲೈಯರ್ ಕೇವಲ 0.82 ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಇದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ 2.0 ಮಲ್ಟಿಪ್ಲೈಯರ್ ಹೊಂದಿರುವ ಬಂಡವಾಳ ವೆಚ್ಚದ (Capital Expenditure - ಅಂದರೆ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಖರ್ಚು) ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸುವ ತುರ್ತು ಅಗತ್ಯವಿದೆ.
- ಕಂದಾಯ ಕೊರತೆ (Revenue Deficit):** ಪ್ರಸ್ತುತ ಇದು GSDP ಯ 1% ರಷ್ಟಿದೆ, ಇದು ವಿತ್ತೀಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಕಾಯ್ದೆಯ (KFRA) ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ.
- ಸಂಕೀರ್ಣ ಬಜೆಟ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ:** ಸುಮಾರು 1,876 ರಷ್ಟು ಲೆಕ್ಕದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳು (Heads of Accounts) ಇರುವುದು ಹಣಕಾಸಿನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಟ್ರಾಕಿಂಗ್ ಅನ್ನು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿಸಿದೆ.
- ಆರ್ಥಿಕ ಒತ್ತಡ ಮತ್ತು ಕುಸಿಯುತ್ತಿರುವ ಆದಾಯ:** ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಸಾಲಗಳು ಮತ್ತು ಅನಗತ್ಯ ಸಬ್ಸಿಡಿಗಳ ಹೊರೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೇಂದ್ರದ ತೆರಿಗೆ ಪಾಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು, ಜಿಎಸ್ಟಿ (GST) ಪರಿಹಾರ ನಿಂತಿರುವುದು ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಯೋಜನೆಗಳ (CSS) ಅನುದಾನ ವಿಳಂಬವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಆರ್ಥಿಕ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ.
- ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮತೋಲನ (Regional Imbalance):** ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಕೇವಲ ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದೆ.

ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಲಾದ ಮುಂದಿನ ನೀತಿಗಳು (Recommended Policy Way Forward):

- ವೆಚ್ಚ ಕಡಿತ (Rationalize Expenditure):** ಅನಗತ್ಯ ಸಬ್ಸಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಡಿತಗೊಳಿಸಿ, ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲದ ಮೇಲೆ ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಬೇಕು.
- ತೆರಿಗೆ ಆಡಳಿತ ಸುಧಾರಣೆ:** AI (ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ) ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಡಿಜಿಟಲ್ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಬಳಸುವುದು.
- ತೆರಿಗೆಯೇತರ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಳ (Boost Non-Tax Revenue):** ಪಾರದರ್ಶಕ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಹರಾಜು ಮತ್ತು ಯುಟಿಲಿಟಿ (ವಿದ್ಯುತ್, ನೀರು ಇತ್ಯಾದಿ) ದರಗಳ ಸರಿಪಡಿಸುವಿಕೆ.
- ಬಜೆಟ್ ಸರಳೀಕರಣ:** 1,876 ಇರುವ ಲೆಕ್ಕದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಬಜೆಟ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸರಳೀಕರಿಸುವುದು.
- ನವೀನ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಸ್ಥೆ:** 2030 ರ ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿಗಳನ್ನು (SDG) ತಲುಪಲು ಗ್ರೀನ್ ಬಾಂಡ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ-ಖಾಸಗಿ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ (PPP) ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು.
- ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ:** ಹಿಂದುಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು.

ಪ್ರಿಲಿಮ್ಸ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು (Important Facts for Prelims)

- KFRA ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ವರ್ಷ: 2002 (ಇದು ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು GSDP ಯ 3% ಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ).
- ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆ (2025-26 BE): 2.95% (ಕಾನೂನುಬದ್ಧ 3% ಮಿತಿಯೊಳಗಿದೆ).
- ಒಟ್ಟು ಬಜೆಟ್ ಗಾತ್ರ (2025-26): ₹4,09,549.24 ಕೋಟಿ.

- B) 8.1%
- C) 12.2%
- D) 12.9%

ಉತ್ತರ: B

ವಿವರಣೆ: ಕರ್ನಾಟಕದ ನೈಜ GSDP ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರವು 8.1% ಆಗಿದ್ದು, ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸರಾಸರಿಯಾದ 7.4% ಗಿಂತ ಮುಂದಿದೆ. 12.9% ಎಂಬುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿನ (current prices) ನಾಮಮಾತ್ರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ.

3. 2025-26ರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ಥೂಲ ಆರ್ಥಿಕ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ (macroeconomic performance) ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ:

1. ಕರ್ನಾಟಕದ ನೈಜ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರವು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸರಾಸರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.
2. ಮೂರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವಾ ವಲಯವು (Services sector) ಅತ್ಯಧಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರವನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ.
3. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ GDP ಗೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿಖರವಾಗಿ 8.79% ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸರಿ?

- A) 1 ಮಾತ್ರ
- B) 1 ಮತ್ತು 2 ಮಾತ್ರ
- C) 2 ಮತ್ತು 3 ಮಾತ್ರ
- D) 1, 2, ಮತ್ತು 3

ಉತ್ತರ: A (1 ಮಾತ್ರ)

ವಿವರಣೆ:

- **ಹೇಳಿಕೆ 1 ಸರಿ:** ಕರ್ನಾಟಕದ ನೈಜ ಬೆಳವಣಿಗೆ (8.1%) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸರಾಸರಿಗಿಂತ (7.4%) ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.
- **ಹೇಳಿಕೆ 2 ತಪ್ಪು:** ಸೇವಾ ವಲಯವು ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುವ ವಲಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ಕೃಷಿ ವಲಯವು (Agriculture) 9.1% ರೊಂದಿಗೆ ಅತಿ ವೇಗವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ವಲಯವಾಗಿದೆ.
- **ಹೇಳಿಕೆ 3 ತಪ್ಪು:** ಭಾರತದ GDP ಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೊಡುಗೆ 8.79% (2024-25) ರಿಂದ 9.19% ಕ್ಕೆ (2025-26) ಏರಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

4. ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಮತ್ತು ಅಂತರ-ರಾಜ್ಯ ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳ ಕುರಿತಾದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಓದಿ:

1. ರಾಜ್ಯದ GDP ಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರವು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತದೆ, ನಂತರದ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿ ಇವೆ.
2. ತಲಾ ಆದಾಯದ (PCI) ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 3ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ.
3. ಪ್ರಮುಖ ಭಾರತೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪೈಕಿ, ಒಟ್ಟು ರಾಜ್ಯ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು 4ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ತಲಾ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ 3ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ತಪ್ಪಾಗಿದೆ? (NOT correct)

- A) 3 ಮಾತ್ರ
- B) 1 ಮತ್ತು 2 ಮಾತ್ರ
- C) 2 ಮತ್ತು 3 ಮಾತ್ರ
- D) 1, 2, ಮತ್ತು 3

ಅಧ್ಯಾಯ 3: ಹೂಡಿಕೆ ಮತ್ತು ರಫ್ತು

1. ಹೂಡಿಕೆಯ ವಾತಾವರಣ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಬೆಂಬಲ (Investment Climate & Institutional Support) ಕರ್ನಾಟಕವು ಐಟಿ (IT) ಮತ್ತು ಬಿಟಿ (BT - ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ) ವಲಯಗಳಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಜಾಗತಿಕ ಹೂಡಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ (global investment hub) ಬೆಳೆದಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಆಂತರಿಕ ಉತ್ಪನ್ನದಲ್ಲಿ (GSDP) ರಫ್ತಿನ (exports) ಪಾಲು ಸರಿಸುಮಾರು 40% ಇದೆ ಎಂಬುದು ಈ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಗಾರಿಕಾ (ಸೌಲಭ್ಯ) ಕಾಯ್ದೆ, 2002 (Karnataka Industries Facilitation Act, 2002) ಕೈಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಮತ್ತು 'ಸುಗಮ ವ್ಯಾಪಾರ' (Ease of Doing Business) ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಿಸಲು, ಸಿಂಗಲ್ ವಿಂಡೋ (Single Window) ಕ್ಲಿಯರನ್ಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್‌ಗಳಿಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದೆ. 3-ಹಂತದ ಅನುಮೋದನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (3-Tier Approval Ecosystem):

- ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರ ಸಮಿತಿ (State High Level Clearance Committee): ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಹೂಡಿಕೆಯ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್‌ಗಳಿಗಾಗಿ.
- ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಸಿಂಗಲ್ ವಿಂಡೋ ಕ್ಲಿಯರನ್ಸ್ ಸಮಿತಿ: ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್‌ಗಳಿಗಾಗಿ.
- ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಸಿಂಗಲ್ ವಿಂಡೋ ಕ್ಲಿಯರನ್ಸ್ ಸಮಿತಿ: ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್‌ಗಳಿಗಾಗಿ.

2. ಕರ್ನಾಟಕ ಇನ್ನೋವೇಶನ್ ಮತ್ತು ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ಸೊಸೈಟಿ - KITS (Karnataka Innovation and Technology Society) KITS (ಇದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಬಯೋಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ಮತ್ತು ಐಟಿ ಸರ್ವಿಸಸ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು) ರಾಜ್ಯದ ಟೆಕ್ ಎಕೋಸಿಸ್ಟಮ್ ಅನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುವ ನೋಡಲ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.

- ನೋಡಲ್ ಇಲಾಖೆ: ಇದು ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್, ಐಟಿ, ಬಿಟಿ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ-ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಇಲಾಖೆಯ (IT, BT & S&T) ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.
- KITS ನ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಗಳು:
 - ಐಟಿ, ಬಿಟಿ, ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸೆಮಿಕಂಡಕ್ಟರ್ ವಲಯಗಳಿಗೆ ನೀತಿ ಬೆಂಬಲ ಮತ್ತು ಹೂಡಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು.
 - ಸ್ಟಾರ್ಟ್-ಅಪ್‌ಗಳು, ಆವಿಷ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮ-ಸ್ನೇಹಿ ಕೌಶಲ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುವುದು.
 - ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ R&D (ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ) ಪಾಲುದಾರಿಕೆಗಾಗಿ ಗ್ಲೋಬಲ್ ಇನ್ನೋವೇಶನ್ ಅಲಯನ್ಸ್ (GIA) ಅನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುವುದು.

KITS ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ನೀತಿಗಳು (Policies): (ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ - Match the following ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ)

- ಐಟಿ ನೀತಿ (IT Policy): 2020-25
- ಸ್ಟಾರ್ಟ್-ಅಪ್ ನೀತಿ (Startup Policy): 2022-27
- ಡೇಟಾ ಸೆಂಟರ್ ನೀತಿ (Data Centre Policy): 2022-27
- AVGC-XR ನೀತಿ (ಅನಿಮೇಷನ್, ವಿಷುಯಲ್ ಎಫೆಕ್ಟ್ಸ್, ಗೇಮಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಕಾಮಿಕ್ಸ್): 2024-29
- ಬಯೋಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ನೀತಿ (Biotechnology Policy): 2024-29
- ಸೈಬರ್ ಸೆಕ್ಯೂರಿಟಿ ನೀತಿ (Cybersecurity Policy): 2024-29
- ಗ್ಲೋಬಲ್ ಕ್ಯಾಪಬಿಲಿಟಿ ಸೆಂಟರ್ (GCC) ನೀತಿ: 2024-29

- ಉದ್ಘಾಟನೆ: ಬೆಂಗಳೂರು ಟೆಕ್ ಶೃಂಗಸಭೆ 2025 ರಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಬೃಹತ್ ಗುರಿ: ಭಾರತದ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಪಾಲಿನಲ್ಲಿ 50% ಅನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದೆ.
- ಶ್ರೇಷ್ಠತಾ ಕೇಂದ್ರ (CoE): ಸ್ಯಾಟ್‌ಕಾಮ್ (Satcom) ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಇದನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಸ್ಯಾಟಲೈಟ್ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿತ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸ್ಪಾಟ್-ಅಪ್‌ಗಳಿಗೆ ಇನ್ಕುಬೇಟರ್ (incubator) ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಜೈವಿಕ-ಆರ್ಥಿಕತೆ ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ (Bioeconomy & Biotechnology)

ಕರ್ನಾಟಕವು ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಸುಧಾರಿತ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ (Biotechnology) ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. 2001 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭಾರತದ ಏಕೈಕ ರಾಜ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕವಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಬಯೋಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ನೀತಿ (2024-2029):

- ದೃಷ್ಟಿಕೋನ (Vision): ಮೂಲಭೂತ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪಾದನಾ-ಆಧಾರಿತ ಜೈವಿಕ ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದು.
- ಉದ್ದೋಗದ ಗುರಿ: 2029 ರ ವೇಳೆಗೆ 30,000 ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು.
- ಹೊಸ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು: ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಆಚೆಗೆ ಮೈಸೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು.

ಪ್ರಮುಖ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಉಪಕ್ರಮಗಳು:

ಸಂಸ್ಥೆ / ಉಪಕ್ರಮ	ಪ್ರಮುಖ ಗಮನ / ಹೈಲೈಟ್
C-CAMP (ಕೃಷಿ ಆವಿಷ್ಕಾರ ಕೇಂದ್ರ)	ಕೃಷಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಬಜೆಟ್: 7 ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ₹15 ಕೋಟಿ).
ಕರ್ನಾಟಕ ಸ್ಪಾಟ್-ಅಪ್ ಅಡ್ವಾನ್ಸ್‌ಮೆಂಟ್ ಪ್ರೋಗ್ರಾಂ	ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದ ಲೈಫ್-ಸೈನ್ಸ್ ಸ್ಪಾಟ್-ಅಪ್‌ಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತದೆ (ಗುರಿ: 85 ಸ್ಪಾಟ್-ಅಪ್‌ಗಳು).
ಅಕ್ವಾ-ಮೆರೈನ್ ಇನ್ನೋವೇಶನ್ CoE	ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ; ಕಡಲಕಳೆ (seaweed) ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲೆ ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತದೆ.
ಸೆಂಟರ್ ಫಾರ್ ಹ್ಯೂಮನ್ ಜೆನೆಟಿಕ್ಸ್ (CHG)	'ಅಪರೂಪದ ಕಾಯಿಲೆಗಳ (Rare Diseases) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತಾ ಕೇಂದ್ರ' ಎಂದು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದೆ.
ಬೆಂಗಳೂರು ಲೈಫ್ ಸೈನ್ಸ್ ಪಾರ್ಕ್	50,000 ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿರುವ ಬೃಹತ್ 52-ಎಕರೆ ಹಬ್.

ಪ್ರಿಲಿಮ್‌ಗಾಗಿ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು (Important Facts for Prelims)

- ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ರಫ್ತು: ಕರ್ನಾಟಕವು ಭಾರತದ 2ನೇ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ರಫ್ತುದಾರನಾಗಿದೆ (ತಮಿಳುನಾಡಿನ ನಂತರ, 22% ಕೊಡುಗೆ).
- ಸ್ಪೇಸ್ ಮಾರ್ಕೆಟ್ ಗುರಿ: 'ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ನೀತಿ 2025-2030' ಭಾರತದ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ 50% ಪಾಲು ಪಡೆಯುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದೆ.
- PCB ಪಾರ್ಕ್ ಇರುವ ಸ್ಥಳ: ಕೊಚನಹಳ್ಳಿ, ಮೈಸೂರು.
- SFAL ಪೂರ್ಣ ರೂಪ: ಸೆಮಿಕಂಡಕ್ಟರ್ ಫ್ಯಾಬ್ರಿಕೇಷನ್ ಆಕ್ಸಿಲರೇಟರ್ ಲ್ಯಾಬ್ (ಇದು ಚಿಪ್ ವಿನ್ಯಾಸದ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದೆ, ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶದ ಮೇಲಲ್ಲ).
- ಬಯೋಟೆಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು: ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಏಕೈಕ ಭಾರತೀಯ ರಾಜ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕ (2001 ರಿಂದ).
- ಅಕ್ವಾ-ಮೆರೈನ್ CoE ಇರುವ ಸ್ಥಳ: ಮಂಗಳೂರು (ಬೆಂಗಳೂರು ಅಲ್ಲ).
- ಬಯೋಟೆಕ್ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು (ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಆಚೆಗೆ): ಮೈಸೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ.

ಪ್ರಿಲಿಮ್ಸ್ ಪರೀಕ್ಷಾ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ (Prelims Exam Approach)

• ಗೊಂದಲ ಮೂಡಿಸುವ ಅಂಶಗಳು (Common traps):

- ಕರ್ನಾಟಕವು ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ರಫ್ತಿನಲ್ಲಿ 1ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು (ಇದು 2ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ).
- PCB ಪಾರ್ಕ್ ಅಥವಾ ಅಕ್ವಾ-ಮೆರೈನ್ CoE ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು (ಇವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿವೆ).
- SFAL ಅನ್ನು ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಲ್ಯಾಬ್ ಎಂದು ಗೊಂದಲಗೊಳಿಸುವುದು (ಇದು ಸೆಮಿಕಂಡಕ್ಟರ್/ಚಿಪ್ ವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ).

- ಕರ್ನಾಟಕ ಸ್ಟಾರ್ಟ್-ಅಪ್ ನೀತಿ (2022-2027): ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ 'ಸ್ಟಾರ್ಟ್-ಅಪ್ ನೀತಿ'ಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ ಮೊದಲ ರಾಜ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಹೊಂದಿದೆ. 2027 ರ ವೇಳೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 25,000 ಸ್ಟಾರ್ಟ್-ಅಪ್‌ಗಳನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವ ಬೃಹತ್ ಗುರಿಯನ್ನು (Mega Target) ಇದು ಹೊಂದಿದೆ. KITS (ಕರ್ನಾಟಕ ಇನ್ಫೋವೇಶನ್ ಮತ್ತು ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ಸೊಸೈಟಿ) ಇದರ ನೋಡಲ್ ಏಜೆನ್ಸಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಓದುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ, ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಸರಳ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಪದಗಳ ಗೊಂದಲ ತಪ್ಪಿಸಲು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದಗಳನ್ನು ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯತಂತ್ರದ ಆಧಾರಸ್ತಂಭಗಳು (Core Objectives & Strategic Pillars):

- ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಆಚೆಗೆ (Beyond Bengaluru): ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಧಾರವಾಡ, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರಿನಂತಹ ಟೈಯರ್-2/3 ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಟಾರ್ಟ್-ಅಪ್ ಕ್ಲಸ್ಟರ್‌ಗಳನ್ನು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವುದು.
- ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದು (Inclusivity): ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯನ್ನು (entrepreneurship) ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು.
- ಡೀಪ್ ಟೆಕ್ ನಾಯಕತ್ವ (Deep Tech Leadership): ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ (AI), ಡೀಪ್ ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ಮತ್ತು ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಸಾಧಿಸುವುದು.
- ಹಣಕಾಸು ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಬೆಂಬಲ: ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದ 'ಸೀಡ್ ಫಂಡ್'ಗಳನ್ನು (proof-of-concept seed funds) ಒದಗಿಸುವುದು, ಸ್ಟಾರ್ಟ್-ಅಪ್‌ಗಳನ್ನು 'ವೆಂಚರ್ ಕ್ಯಾಪಿಟಲ್' (Venture Capital - ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿಕೆದಾರರು) ಜೊತೆ ಸಂಪರ್ಕಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಆವಿಷ್ಕಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು.

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಹೆಸರು	ಯಾರಿಗೆ / ಉದ್ದೇಶ	ಪ್ರಮುಖ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಬೆಂಬಲ
WESCALATE (ವೆಸ್ಟ್‌ಲೇಟ್)	ಮಹಿಳಾ ಉದ್ಯಮಿಗಳಿಗಾಗಿ	2 ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ: ಇನ್ಕ್ಯುಬೇಶನ್ (Incubation) ಮತ್ತು ಆಕ್ಸೆಲರೇಶನ್ (Acceleration). ವರ್ಷಕ್ಕೆ 2 ಬ್ಯಾಚ್‌ಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ನಿಯಮ: ಕನಿಷ್ಠ 30% ಇನ್ಕ್ಯುಬೇಟ್ ಆದ ಸ್ಟಾರ್ಟ್-ಅಪ್‌ಗಳು ಮುಂದಿನ (ಆಕ್ಸೆಲರೇಶನ್) ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪಲೇಬೇಕು.
ರಾಜೀವ್ ಗಾಂಧಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ	ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದ ಆವಿಷ್ಕಾರಕರಿಗೆ (innovators)	19 ಜುಲೈ 2024 ರಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 3 ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ 30 ಜನರಿಗೆ ಹಣಕಾಸು, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪ್ರೋಟೋಟೈಪ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬೆಂಬಲ (KITS ನಿಂದ ಜಾರಿಗೆ).
ಎಲಿವೇಟ್ - ELEVATE (2017 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭ)	ಆವಿಷ್ಕಾರ ಆಧಾರಿತ ಸ್ಟಾರ್ಟ್-ಅಪ್‌ಗಳಿಗೆ	ಪ್ರೋಟೋಟೈಪ್ (ಮಾದರಿ) ತಯಾರಿಸಲು ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ತರಲು ₹50 ಲಕ್ಷದವರೆಗೆ ಅನುದಾನ (Grants).

- ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದೊಂದಿಗೆ (Incentives): ಜಿಎಸ್ಟಿ (GST), ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವೆಚ್ಚಗಳು ಮತ್ತು ಪೇಟೆಂಟ್ ಸಲ್ಲಿಕೆಗೆ ಹಣ ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡುವುದು; ಲೈಫ್ ಸೈನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಅಗ್ರಿಟೆಕ್ ವಲಯಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ R&D ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು.

ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ನಿಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು (Flagship Entrepreneurship & Funding Programmes)

ವಿವಿಧ ವರ್ಗದ ಉದ್ಯಮಿಗಳಿಗೆ ಹಣಕಾಸು ನೆರವು ನೀಡಲು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಕರ್ನಾಟಕವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

- ಎಲಿವೇಟ್ (ELEVATE) ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಶೇಷ ವಿಭಾಗಗಳು:

- ಎಲಿಮಿನೇಷನ್ ಟೆಸ್ಟ್: KIA (ಕರ್ನಾಟಕ ಇನ್‌ಫೋರ್ಮೇಶನ್ ಅಥಾರಿಟಿ) 'ತೆರಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹಣೆ' ಅಥವಾ 'ಸ್ಪಾರ್ಟ್-ಅಪ್ ಫಂಡಿಂಗ್' ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದೆ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ರಿಜೆಕ್ಟ್ ಮಾಡಿ (ಏಕೆಂದರೆ KIA ಕೇವಲ ಹೊಸ ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ಟೆಸ್ಟಿಂಗ್ ಮತ್ತು ರೆಗ್ಯುಲೇಟರಿ ಸ್ಟಾಂಡ್‌ಬಾರ್‌ಗಳಿಗಾಗಿ ಇದೆ).
- ಪರಿಶೀಲನೆ ಪ್ಯಾಟರ್ನ್: ಕೆಪಿಎಸ್‌ಸಿ (KPSC) ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪ-ಯೋಜನೆಗಳ (sub-schemes) ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: "AI ಮತ್ತು ರೋಬೊಟಿಕ್ಸ್‌ಗಾಗಿ ₹1 ಕೋಟಿ ಅನುದಾನವನ್ನು ನೀಡುವ ಎಲಿವೇಟ್‌ನ ವಿಭಾಗ ಯಾವುದು?" (ಉತ್ತರ: ಎಲಿವೇಟ್ Nxt) ಎಂಬಂತಹ ನೇರ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ರಫ್ತು (Exports of Karnataka)

- ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ: ಮೊದಲು ಕರ್ನಾಟಕವು ಕಾಫಿ, ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ರೇಷ್ಮೆ, ಗೋಡಂಬಿ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರಫ್ತು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು, ಇದು ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್, ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್, ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಏರೋಸ್ಪೇಸ್ (aerospace) ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ರಫ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಾಗತಿಕ ಪವರ್‌ಹೌಸ್ ಆಗಿ ಬದಲಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ರಫ್ತು ಸಾಧನೆ (Overall Export Performance 2024-25):

- ಒಟ್ಟು ರಫ್ತು: ₹16,02,865 ಕೋಟಿ.
- ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಾಲು: ಭಾರತದ ಒಟ್ಟು ರಫ್ತಿನಲ್ಲಿ (ಸರಕು + ಸೇವೆಗಳು) ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಾಲು 22.96%.
- ಐಟಿ ಮತ್ತು ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ: ಭಾರತದ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್ ಮತ್ತು ಐಟಿ ಸೇವೆಗಳ ರಫ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವೇ ನಂಬರ್ 1 (ದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್ ರಫ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇದರ ಪಾಲು 40% ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿದೆ).

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಟ್ರೆಂಡ್‌ಗಳು (2025)

ವರ್ಗ (Category)	ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಯಾಂತ್ರಿಕ	ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರ
ಸೇವಾ ರಫ್ತು (Services Exports)	1ನೇ ಸ್ಥಾನ (ಭಾರತದ ಪಾಲಿನಲ್ಲಿ ~41%)	11.77%
ಸರಕುಗಳ ರಫ್ತು (Merchandise Exports)	4ನೇ ಸ್ಥಾನ	25.98% (ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವಿಭಾಗ)
ಒಟ್ಟಾರೆ ರಫ್ತು (Overall Exports)	-	13.78%

ಪ್ರಮುಖ ರಫ್ತು ವಸ್ತುಗಳು: ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್, ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಏರೋಸ್ಪೇಸ್ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು, ಪೆಟ್ರೋಲಿಯಂ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು, ಫಾರ್ಮಾಸ್ಯೂಟಿಕಲ್ಸ್ ಮತ್ತು ರಾಸಾಯನಿಕಗಳು, ಸಿದ್ಧ ಉಡುಪುಗಳು (Readymade garments), ಕಾಫಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು.

ಕೃಷಿ ರಫ್ತು ಮತ್ತು ಅಗ್ರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು (Agricultural Exports & Top Districts):

- ಕೃಷಿ ರಫ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆ: 2023-24ರ 2,043.7 ಮಿಲಿಯನ್ ಡಾಲರ್‌ನಿಂದ 2024-25ರಲ್ಲಿ 2,457.02 ಮಿಲಿಯನ್ ಡಾಲರ್‌ಗೆ ಏರಿತು (ಸರಿಸುಮಾರು 20% ರಫ್ತು ಬಲವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ).
- ಪ್ರಮುಖ ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳು: ಕಾಫಿ, ಚಹಾ (Tea) ಮತ್ತು ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು.
- ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ರಫ್ತು ಮಾಡುವ ಅಗ್ರ 5 ಜಿಲ್ಲೆಗಳು (2024-25):
 1. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ
 2. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ
 3. ಕೋಲಾರ
 4. ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ
 5. ರಾಮನಗರ

ರಫ್ತು ಉತ್ತೇಜನಾ ಕ್ರಮಗಳು (Export Promotion Measures):

- ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಟ್ರೇಡ್ ಪ್ರಮೋಷನ್ ಸೆಂಟರ್ (VTPC): ರಫ್ತುದಾರರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವ ನೋಡಲ್ ಏಜೆನ್ಸಿ.
- ವಿಶೇಷ ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯಗಳು (SEZs): ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 38 SEZ ಗಳು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.
- ಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಗಾರಿಕಾ ನೀತಿ 2025-30: ರಫ್ತು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದೆ.

2. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಆಮದು (Imports to Karnataka 2024-25)

- ಒಟ್ಟು ಆಮದು: \$33,065.72 ಮಿಲಿಯನ್.
- ಪ್ರಮುಖ ಆಮದು ಕೇಂದ್ರಗಳು (Gateways): ಕೆಂಪೇಗೌಡ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ (ಬೆಂಗಳೂರು), ನವ ಮಂಗಳೂರು ಬಂದರು, ಇನ್ಫಾಂಟ್ ಕಂಟೈನರ್ ಡಿಪೋ (ಬೆಂಗಳೂರು), ಮತ್ತು ಕಾರವಾರ ಬಂದರು.

ಪ್ರಮುಖ ಆಮದು ವೀಕ್ಷಣೆಗಳು:

- ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಮದಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳು: ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್/ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಬಿಡಿಭಾಗಗಳು ಮತ್ತು ಪೆಟ್ರೋಲಿಯಂ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು.
- ಕೇಂದ್ರಗಳ ವಿಶೇಷತೆ:
 - ಕೆಂಪೇಗೌಡ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ (KIA): ಬೆಲೆಬಾಳುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ವಸ್ತುಗಳ ಆಮದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.
 - ನವ ಮಂಗಳೂರು ಬಂದರು (NMPT): ಪೆಟ್ರೋಲಿಯಂ, ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು (coal) ಮತ್ತು ಖಾದ್ಯ ತೈಲಗಳಂತಹ ಬೃಹತ್ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಸುಗಮ ವ್ಯಾಪಾರ (EoDB) ಮತ್ತು ಹೂಡಿಕೆ ಉತ್ತೇಜನ (Ease of Doing Business & Investment Promotion)

- ಕರ್ನಾಟಕ ಉದ್ಯೋಗ ಮಿತ್ರ (KUM): ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೂಡಿಕೆಯನ್ನು ತರಲು ಮತ್ತು ಹೂಡಿಕೆದಾರರಿಗೆ 'ಸಿಂಗಲ್ ವಿಂಡೋ' (Single Window) ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಸುಗಮವಾಗಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಪ್ರಮುಖ ನೋಡಲ್ ಏಜೆನ್ಸಿ ಇದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಮುಖ EoDB ಉಪಕ್ರಮಗಳು:

1. ಬಿಸಿನೆಸ್ ರಿಫಾರ್ಮ್ ಆಕ್ಷನ್ ಪ್ಲಾನ್ (BRAP): 2024ರ BRAP ನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು "ಟಾಪ್ ಅಚೀವರ್" (Top Achiever) ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. 434 ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಮೂಲಕ ಸತತ 3 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ರಾಜ್ಯವು ಈ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದೆ.
2. ಸಕಾಲ (Sakala) ಯೋಜನೆ: 2 ಏಪ್ರಿಲ್ 2012 ರಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮಗಳಿಗೆ ನಿಗದಿತ ಸಮಯದೊಳಗೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು ಇದರ ಉದ್ದೇಶ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಇದು 1,300 ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.
3. ಡಿಜಿಟಲ್ ಐಡೆಂಟಿಫಿಕೇಶನ್: ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳ ನಡುವೆ ಮಾಹಿತಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ಯಾನ್ ಕಾರ್ಡ್ (PAN) ಅನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವ್ಯಾಪಾರ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿಯಾಗಿ (universal business identifier) ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.
4. ಕರ್ನಾಟಕ ಅಪರಾಧೀಕರಣ ರದ್ದು ಮಸೂದೆ (Decriminalization Bill) 2025: ಉದ್ಯಮಗಳ ಮೇಲಿನ ಕಾನೂನಿನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು 12 ಕಾಯ್ದೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ 282 ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ (ಅಪರಾಧ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ).

5. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚೌಕಟ್ಟು (Industrial Development Framework)

ಕರ್ನಾಟಕವು ಏರೋಸ್ಪೇಸ್, ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್, ಬಯೋಟೆಕ್ನಾಲಜಿ, EV (ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ವಾಹನ) ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿತ ಉತ್ಪಾದನೆಯಂತಹ ಹೈ-ಟೆಕ್ ವಲಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ವಾಲುತ್ತಿದೆ.

ವಲಯವಾರು ನೀತಿಗಳು ಮತ್ತು ಗುರಿಗಳು:

1. ಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಗಾರಿಕಾ ನೀತಿ 2025-30:

ಅಧ್ಯಾಯ 4: ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ

1. ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ: ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಮೂಲ ಸ್ತಂಭಗಳು (Core Economic Pillars)

ಆರ್ಥಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ: ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವೇಗವಾಗಿ ನಗರೀಕರಣವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ (urbanization), ಕರ್ನಾಟಕವು ಇಂದಿಗೂ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಆಧಾರಿತ ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನೇ ಹೊಂದಿದೆ. ಕಳೆದ ಎರಡು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಕೃಷಿಯಿಂದ ಕೃಷಿಯೇತರ ವಲಯಗಳಾದ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾಮಗಾರಿ (construction), ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು (MSMEs) ಮತ್ತು ಸೇವಾ ವಲಯಗಳತ್ತ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ರಚನಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆ (structural transformation) ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

2. ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಮುಂಚೂಣಿ (Panchayati Raj)

ಕರ್ನಾಟಕವು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ತಳಮಟ್ಟದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ (grassroots democracy) ದೇಶಕ್ಕೇ ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ 73ನೇ ಸಂವಿಧಾನ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ತಕ್ಷಣವೇ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಕಾಯ್ದೆ, 1993' ಅನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ರಾಜ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹಂತದ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ:

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು (PRIs) ಸ್ಥಳೀಯ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಜನರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

- **ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ (31):** ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಹಂತ. ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು, ನೀತಿಗಳ ಸಮನ್ವಯ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ (monitoring) ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸ.
- **ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತ್ (239):** ಮಧ್ಯಂತರ ಹಂತ. ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗಳ ನಡುವೆ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಪರ್ಕ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ.
- **ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ (5,946):** ತಳಮಟ್ಟದ ಹಂತ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ (implementing) ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಗರಿಕ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ತಲುಪಿಸುವ ನೇರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇದರ ಮೇಲಿದೆ.

KAS ಮೇನ್ಸ್ (Mains) ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಾಹಿತಿ: "ಮೂರು F ಗಳು" ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳು

ನಿಜವಾದ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ (ಇದು KAS ಮೇನ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆ), ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ "ಮೂರು F ಗಳನ್ನು" (Three Fs) ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ:

1. **Funds (ಹಣ):** ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು
2. **Functions (ಕಾರ್ಯಗಳು):** ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳು
3. **Functionaries (ಸಿಬ್ಬಂದಿ):** ಕೌಶಲ್ಯವುಳ್ಳ ಆಡಳಿತ ಸಿಬ್ಬಂದಿ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಸವಾಲುಗಳು: ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುದಾನದ ಮೇಲಿನ ಅತಿಯಾದ ಅವಲಂಬನೆ (ಹಣಕಾಸಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯ ಕೊರತೆ), ರಾಜಕೀಯ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ, ಅಧಿಕಾರ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರತೆ, ಮತ್ತು ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಯುವಕರ ಕಡಿಮೆ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ.

3. ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು (2025-26)

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ / ಉಪಕ್ರಮ	ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ವಿವರಗಳು
ಅರಿವು ಕೇಂದ್ರ	ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು (libraries) 'ಡಿಜಿಟಲ್ ನಾಲೆಡ್ಜ್ ಸೆಂಟರ್'ಗಳಾಗಿ ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೇರಿಸುವುದು. (5,888 ಕೇಂದ್ರಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ; 50.92 ಲಕ್ಷ ಮಕ್ಕಳು ನೋಂದಣಿ). ಅಂಗವಿಕಲರಿಗಾಗಿ (PwDs) ವಿಶೇಷ "ದರ್ಶಿನಿ" (Darshini) ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ಇದು ಹೊಂದಿದೆ.
ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ದತ್ತ ಯೋಜನೆ (GRAM)	30 ಅಕ್ಟೋಬರ್ 2025 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ. ಕಳೆದ ಸಾಧನೆ ತೋರುತ್ತಿರುವ 1,308 ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಹಿರಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅವನ್ನು "ದತ್ತು" (adopt) ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಅರಿವು ಯಾತ್ರೆ ಅಭಿಯಾನ	ತಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯದಂತಹ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು 26 ನವೆಂಬರ್ 2025 ರಂದು (ಸಂವಿಧಾನ ದಿನ) ಈ ಸಂವಿಧಾನ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು.
ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಪಂದನಾಶೀಲ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಕೋಶ	ಅಂಗನವಾಡಿ, ಘನತ್ಯಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಅರಿವು ಕೇಂದ್ರಗಳಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಾಮೀಣ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು 'ಕರ್ನಾಟಕ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಆಯೋಗ'ದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.
ಜೀತ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಪುನರ್ವಸತಿ	ಮಾಸಿಕ ಪುನರ್ವಸತಿ ಭತ್ಯೆಯನ್ನು ₹2,000 ಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು 'ನಿಷೇಧಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ' ನೇಮಿಸಲಾಗಿದೆ.
ಗ್ರಾಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಆರೋಗ್ಯ	ಮಧುಮೇಹ (diabetes) ಮತ್ತು ರಕ್ತದೊತ್ತಡದಂತಹ (BP) ಅಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳನ್ನು (NCDs) ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚುವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರೋಗ್ಯ ಯೋಜನೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳಿಗೆ ಹೆಲ್ತ್ ಕಿಟ್‌ಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

4. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ವಸತಿ (Rural Housing)

ವಸತಿಯು ಮೂಲಭೂತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಜೀವನಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಸತಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ನೋಡಲ್ ಏಜೆನ್ಸಿಯೇ 'ರಾಜೀವ್ ಗಾಂಧಿ ವಸತಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ' (RGHCL) (ಸ್ಥಾಪನೆ: 20 ಏಪ್ರಿಲ್ 2000).

ಪ್ರಮುಖ ವಸತಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಗುರಿಗಳು:

- ಬಸವ ವಸತಿ ಯೋಜನೆ (2000 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭ): BPL ಕುಟುಂಬಗಳು, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗ (OBC), SC ಮತ್ತು ST ಗಳಿಗೆ ಕೈಗೆಟುಕುವ ವಸತಿ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.
- ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಆವಾಸ್ ಯೋಜನೆ - ಗ್ರಾಮೀಣ (PMAY-G): 2016 ರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಆರಂಭ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ವಸತಿರಹಿತರಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಮನೆ (ಅಡುಗೆ ಕೋಣೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಕನಿಷ್ಠ 25 ಚ.ಮೀ ಗಾತ್ರ) ನೀಡುತ್ತದೆ.
- ದೇವರಾಜ್ ಅರಸು ವಸತಿ ಯೋಜನೆ (2014 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭ): ಸಮಾಜದ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಬಲ ಮತ್ತು ಅಂಚೆಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ: ಅಂಗವಿಕಲರು, ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು, ದೇವದಾಸಿಯರು, ಜೀತದಾಳುಗಳು, ವಿಧವೆಯರು, ಮತ್ತು ಮಂಗಳಮುಖಿಯರು (transgenders). (ಪ್ರಿಲಿಮ್ಸ್‌ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶ).
- ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಿವಾಸ್ ಯೋಜನೆ (2015-16): ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ SC ಮತ್ತು ST ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಹಾಯಧನ (subsidy) ನೀಡುವ ಯೋಜನೆ.

ವಸತಿ ಸಹಾಯಧನ / ಘಟಕ ವೆಚ್ಚ (Unit Cost - 2025-26 ಡೇಟಾ)

ಯೋಜನೆಯ ಹೆಸರು	ಫಲಾನುಭವಿಗಳು	ಸಹಾಯಧನ / ಘಟಕ ವೆಚ್ಚ
ಬಸವ ವಸತಿ (ಗ್ರಾಮೀಣ ಆಶ್ರಯ)	BPL / OBC / ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗ	₹1,20,000
ದೇವರಾಜ್ ಅರಸು ವಸತಿ	ದುರ್ಬಲ ಗುಂಪುಗಳು (ವಿಧವೆಯರು, ಮಂಗಳಮುಖಿಯರು ಇತ್ಯಾದಿ)	₹1,20,000
PMAY-ಗ್ರಾಮೀಣ (ಸಾಮಾನ್ಯ)	ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗದ ವಸತಿರಹಿತರು	₹1,20,000
PMAY-ಗ್ರಾಮೀಣ (SC/ST)	SC/ST ವರ್ಗದ ವಸತಿರಹಿತರು	₹1,50,000 - ₹1,75,000
ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಿವಾಸ್	ಕೇವಲ SC/ST ವರ್ಗ	₹2,00,000 (ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಹಾಯಧನ)

ವಸತಿಯಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತದ ಬಳಕೆ:

- ಸ್ಪಂದನ (Spandana): ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಇರುವ ಕಾಲ್ ಸೆಂಟರ್ (call centre).
- ವಸತಿ ವಿಜಿಲ್ (Vasathi Vigil): ಮನೆ ನಿರ್ಮಾಣದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಜಿಪಿಎಸ್ (GPS) ಮೂಲಕ ನಿಗಾ ಇಡಲು (track ಮಾಡಲು) ಬಳಸುವ ಮೊಬೈಲ್ ಆಪ್.

ಪ್ರಿಲಿಮ್ಸ್‌ಗಾಗಿ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು (Important Facts for Prelims)

- ಪಂಚಾಯತ್ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು: 31 ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್, 239 ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತ್, ಮತ್ತು 5,946 ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳು.
- ಅರಿವು ಕೇಂದ್ರ / ದರ್ಶನ: 'ಅರಿವು ಕೇಂದ್ರ' ಎಂದರೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರಿಗಾಗಿ ಗ್ರಾ.ಪಂ. ಡಿಜಿಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿಗಳು; ಅಂಗವಿಕಲರಿಗಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿರುವ ವಿಶೇಷ ಉಪಕ್ರಮವೇ "ದರ್ಶನ".
- ದೇವರಾಜ್ ಅರಸು ಯೋಜನೆ ಗುರಿ: ಇದು ದೇವರಾಜಿಯರು, ಮಂಗಳಮುಖಿಯರು, ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಮತ್ತು ಜೀತದಾಳುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.
- ಗರಿಷ್ಠ ಸಹಾಯಧನ: 'ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಿವಾಸ್ ಯೋಜನೆ' ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ₹2,00,000 ವಸತಿ ಸಹಾಯಧನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.
- ವಸತಿ ವಿಜೆಲ್: ಜಿಪಿಎಸ್ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮನೆ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಟ್ರಾಕ್ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕೃತ ಆಪ್.

ಪ್ರಿಲಿಮ್ಸ್ ಪರೀಕ್ಷಾ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ (Prelims Exam Approach)

- ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ವಿಧಗಳು: ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ (ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಫಲಾನುಭವಿಗಳು); ಪಂಚಾಯತ್ ರಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ-ಕಾರಣದ (Assertion-Reasoning) ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು.
- ಗೊಂದಲ ಮೂಡಿಸುವ ಅಂಶಗಳು (Common traps): ವಸತಿ ಯೋಜನೆಗಳ ನಡುವೆ ಗೊಂದಲ ಮೂಡಿಸುವುದು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ 'ದೇವರಾಜ್ ಅರಸು ಯೋಜನೆ' (ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗ/ಮಂಗಳಮುಖಿಯರು/ದೇವರಾಜಿಯರಿಗಾಗಿ) ಮತ್ತು 'ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಿವಾಸ್ ಯೋಜನೆ' (ಕೇವಲ SC/ST ಗಾಗಿ) ಯನ್ನು ಅದಲು-ಬದಲು ಮಾಡಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಬಹುದು.
- ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳು: ಯೋಜನೆಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳು (ಉದಾ: 'ಅರಿವು ಕೇಂದ್ರ'ವು ಲೈಬ್ರರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ, ಶಾಲೆಗಳಿಗಲ್ಲ; 'ಗ್ರಾಮ ಆರೋಗ್ಯ'ವು ಅಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳು/BP/ಮಧುಮೇಹವನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಸಿದೆ ಹೊರತು, ತಾಯಂದಿರ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನಲ್ಲ).
- ಎಲಿಮಿನೇಷನ್ ಟಿಪ್ಸ್: 'ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳು ಗ್ರಾಮದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ' ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ರಿಜೆಕ್ಟ್ ಮಾಡಿ (ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳು ಯೋಜಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ; ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ). ಹಾಗೆಯೇ, 'ಎಲ್ಲಾ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲೂ ₹1.2 ಲಕ್ಷ ಏಕರೂಪದ ಸಹಾಯಧನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂಬ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನೂ ರಿಜೆಕ್ಟ್ ಮಾಡಿ (ಏಕೆಂದರೆ SC/ST ಗಳಿಗೆ PMAY-G ಮತ್ತು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಿವಾಸ್ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣ ಸಿಗುತ್ತದೆ).

1. ಗ್ರಾಮೀಣ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್: KRIDL

ಪರಿಕಲ್ಪನೆ (Concept): ಗ್ರಾಮೀಣ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು, ಕೇವಲ ಲಾಭದ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿರುವ ಖಾಸಗಿ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರನ್ನು (contractors) ಅವಲಂಬಿಸದೆ, ಸರ್ಕಾರದ ಹಣ ನೇರವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಳಕೆಯಾಗಲು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಯಮಿತ (KRIDL) ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಾಮೀಣ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಾಣ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.

- ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾ ಮಾದರಿ: ಹಣ ಪೋಲಾಗುವುದನ್ನು (leakage) ತಪ್ಪಿಸಲು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಉದ್ಯೋಗ ಒದಗಿಸಲು, ಸಂಸ್ಥೆಯು 'ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರಿಲ್ಲದೆ' (without contractors) ತಾನೇ ನೇರವಾಗಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.
- ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ: ಗ್ರಾಮೀಣ ಯುವಕರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಒದಗಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ಕಾರ್ಮಿಕರು ಬೇಕಾಗುವಂತಹ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ (ರಸ್ತೆ, ಸೇತುವೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ವಸತಿ, ನೀರಿನ ಟ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ) ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ವಿಕಸನ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸ (ಪ್ರಿಲಿಮ್ಸ್‌ಗೆ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ):

- 1971: ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಲ್ಯಾಂಡ್ ಆರ್ಮಿ ಡೈರೆಕ್ಟರೇಟ್' (Land Army Directorate) ಆಗಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು.
- 1974: 'ಕರ್ನಾಟಕ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಆರ್ಮಿ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್' ಆಗಿ ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡಿತು.

- ಬಾಪೂಜಿ ಸೇವಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು: ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ಮಟ್ಟದಲ್ಲೇ ನೇರವಾಗಿ 44 'ಅಟಲ್ ಜೀ ಜನಸ್ನೇಹಿ' ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಿಲಿಮ್ಸ್ ಪರೀಕ್ಷಾ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ (Prelims Exam Approach)

- ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ವಿಧಗಳು: ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ (ಇ-ಗವರ್ನನ್ಸ್ ಪೋರ್ಟಲ್ ಮತ್ತು ಅದರ ಕಾರ್ಯ) ಮತ್ತು ಫೆಲೋಶಿಪ್/ಉದ್ಯೋಗ ಮಾನದಂಡಗಳ ಕುರಿತಾದ ಬಹು-ಹೇಳಿಕೆಗಳ (multi-statement) ಪರಿಶೀಲನೆ.
- ಗೊಂದಲ ಮೂಡಿಸುವ ಅಂಶಗಳು (Common Traps):
 - ಕಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಗ್ರಿ ಅನುಪಾತವನ್ನು (60:40) ನಿಧಿ ಹಂಚಿಕೆ ಅನುಪಾತದ (90:10) ಜೊತೆ ಅದಲು ಬದಲು ಮಾಡುವುದು.
 - ರಾಜೀವ್ ಗಾಂಧಿ ಫೆಲೋಶಿಪ್ ಅನ್ನು ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು (ನೆನಪಿರಲಿ, ಇದು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಕರ್ನಾಟಕದ 7 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ).
 - 'ಇ-ಸ್ವತ್ತು' (ಆಸ್ತಿ ದಾಖಲೆಗಳು/ಇ-ಖಾತೆ) ಮತ್ತು 'ಪಂಚಮಿತ್ರ' (ನಾಗರಿಕ ಸೇವೆಗಳು ಮತ್ತು ಚಾಟ್‌ಬಾಟ್) ನಡುವೆ ಗೊಂದಲ ಮೂಡಿಸುವುದು.
- ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳು: ಇ-ಖಾತೆಯ ಕಡ್ಡಾಯ ದಿನಾಂಕ (ಅಕ್ಟೋಬರ್ 2024), ಫೆಲೋಶಿಪ್‌ನ ಒಟ್ಟು ತಾಲೂಕು ವ್ಯಾಪ್ತಿ (7 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ 51 ಫೆಲೋಗಳು), ಮತ್ತು ಬಾಪೂಜಿ ಸೇವಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ನೀಡುವ 44 ಸೇವೆಗಳು.
- ಎಲಿಮಿನೇಷನ್ ಟಿಪ್ಪಣಿ: ನರೇಗಾ (MGNREGS) "ಕೌಶಲ್ಯವುಳ್ಳ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು (skilled industrial labour)" ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ರಿಜೆಕ್ಟ್ ಮಾಡಿ (ಇದು ಕೇವಲ unskilled ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ). ಹಾಗೆಯೇ, 'ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ 5,946 ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳಲ್ಲಿ' ಇ-ಆಫೀಸ್ ಜಾರಿಯಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನೂ ರಿಜೆಕ್ಟ್ ಮಾಡಿ (ಪ್ರಸ್ತುತ ಇದು ಕೇವಲ 994 ಗ್ರಾ.ಪಂ. ಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಾಗಿದೆ).
- ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ಯಾಟರ್ನ್: ಡಿಜಿಟಲ್ ಆಡಳಿತದ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳ (ಇ-ಸ್ವತ್ತು/ವಾಟ್ಸಾಪ್ ಚಾಟ್‌ಬಾಟ್) ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ವಾಸ್ತವಿಕ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು (factual statement) MGNREGS ನ ಕಾನೂನು ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಜೊತೆ ಸೇರಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

MCQ ಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲಿಯಿರಿ (LEARN THROUGH MCQS):

1. ಮನೆ ನಿರ್ಮಾಣದ ಭೌತಿಕ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಜಿಪಿಎಸ್ (GPS) ಆಧಾರಿತ ಯಾವ ಮೊಬೈಲ್ ಅಪ್ಲಿಕೇಶನ್ ಅನ್ನು 'ರಾಜೀವ್ ಗಾಂಧಿ ವಸತಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ'ವು (RGHCL) ಬಳಸುತ್ತಿದೆ?

- ಸ್ಪಂದನ (Spandana)
- ವಸತಿ ವಿಜಿಲ್ (Vasathi Vigil)
- ಪಂಚಮಿತ್ರ (Panchamitra)
- ಇ-ಸ್ವತ್ತು (e-Swathu)

ಉತ್ತರ: B

ವಿವರಣೆ: ಗ್ರಾಮೀಣ ವಸತಿ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಹಂತ-ಹಂತವಾಗಿ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಜಿಪಿಎಸ್ (GPS) ಮೂಲಕ ಟ್ರ್ಯಾಕ್ ಮಾಡಲು "ವಸತಿ ವಿಜಿಲ್" (Vasathi Vigil) ಅಧಿಕೃತ ಮೊಬೈಲ್ ಆಪ್ ಆಗಿದೆ. 'ಸ್ಪಂದನ' ಎಂಬುದು ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಕಾಲ್ ಸೆಂಟರ್ (call centre) ಆಗಿದೆ.

2. ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ:

1. 'ದೇವರಾಜ್ ಅರಸು ವಸತಿ ಯೋಜನೆ'ಯು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು, ದೇವದಾಸಿಯರು, ಮಂಗಳಮುಖಿಯರು (transgenders) ಮತ್ತು ಜೀತದಾಳುಗಳಂತಹ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ.
2. ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರದ ವಸತಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ನೋಡಲ್ ಏಜೆನ್ಸಿಯಾಗಿ 'ರಾಜೀವ್ ಗಾಂಧಿ ವಸತಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ'ವನ್ನು (RGHCL) 2000 ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

3. PMAY-ಗ್ರಾಮೀಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ, ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುವ ಮನೆಯ ಕನಿಷ್ಠ ಗಾತ್ರವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಡುಗೆ ಕೋಣೆ ಸೇರಿದಂತೆ 35 ಚದರ ಮೀಟರ್ (sq. m) ಇರಬೇಕೆಂದು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸರಿ?

- A) 1 ಮತ್ತು 2 ಮಾತ್ರ
B) 2 ಮತ್ತು 3 ಮಾತ್ರ
C) 1 ಮತ್ತು 3 ಮಾತ್ರ
D) 1, 2, ಮತ್ತು 3

ಉತ್ತರ: A (1 ಮತ್ತು 2 ಮಾತ್ರ)

ವಿವರಣೆ:

- ಹೇಳಿಕೆ 1 ಸರಿ: ದೇವರಾಜ್ ಅರಸು ವಸತಿ ಯೋಜನೆಯು ದುರ್ಬಲ/ಅಂಚಿಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ.
- ಹೇಳಿಕೆ 2 ಸರಿ: RGHCL ಅನ್ನು 20 ಏಪ್ರಿಲ್ 2000 ರಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.
- ಹೇಳಿಕೆ 3 ತಪ್ಪು: PMAY-G ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಮನೆಯ ಕನಿಷ್ಠ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ 25 ಚದರ ಮೀಟರ್ (35 ಚ.ಮೀ. ಅಲ್ಲ), ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಅಡುಗೆ ಕೋಣೆ ಇರಬೇಕು.

3. ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಯಮಿತದ (KRIDL) ವಿಕಸನ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾ ಮಾದರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಿ:

1. ಇದನ್ನು 1971 ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಲ್ಯಾಂಡ್ ಆರ್ಮಿ ಡೈರೆಕ್ಟರೇಟ್' (Land Army Directorate) ಆಗಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು.
2. ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು, ಇದು ವಾಣಿಜ್ಯ ಖಾಸಗಿ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರನ್ನು (contractors) ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ತಾನೇ ನೇರವಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.
3. ಇದನ್ನು 1993 ರಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಆರ್ಮಿ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್' ನಿಂದ 'KRIDL' ಎಂದು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಮರುನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಸರಿಯಾದ ಕೋಡ್ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿ:

- A) 1 ಮತ್ತು 3 ಮಾತ್ರ
B) 1 ಮತ್ತು 2 ಮಾತ್ರ
C) 2 ಮತ್ತು 3 ಮಾತ್ರ
D) 1, 2, ಮತ್ತು 3

ಉತ್ತರ: B (1 ಮತ್ತು 2 ಮಾತ್ರ)

ವಿವರಣೆ:

- ಹೇಳಿಕೆ 1 ಮತ್ತು 2 ಸರಿ: ಇದು 1971 ರಲ್ಲಿ 'ಲ್ಯಾಂಡ್ ಆರ್ಮಿ ಡೈರೆಕ್ಟರೇಟ್' ಆಗಿ ಆರಂಭವಾಗಿ, 1974 ರಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಆರ್ಮಿ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್' ಆಯಿತು. ಇದು ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರಿಲ್ಲದೆ, ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ನೇರವಾಗಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.
- ಹೇಳಿಕೆ 3 ತಪ್ಪು: ಇದನ್ನು 1993 ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ, 2009 ರಲ್ಲಿ KRIDL ಎಂದು ಮರುನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

4. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ:

1. ಫ್ಲೋರೈಡ್, ಆರ್ಸೆನಿಕ್ ಮತ್ತು ನೈಟ್ರೇಟ್‌ನಂತಹ ಅಂತರ್ಜಲ (groundwater) ಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಬಾಧಿತವಾಗಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ, ಶುದ್ಧೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲ್ಮೈ ನೀರನ್ನು (surface water) ಪೂರೈಸಲು 'ಬಹು ಗ್ರಾಮ ಯೋಜನೆ' (MVS) ಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 'ವಿಶ್ವ ಶೌಚಾಲಯ ದಿನ'ದಂದು (19 ನವೆಂಬರ್ 2018) ಗ್ರಾಮೀಣ ಕರ್ನಾಟಕವು 'ಬಯಲು ಶೌಚ ಮುಕ್ತ' (ODF) ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿತು.
3. 'ಜಲ ಜೀವನ್ ಮಿಷನ್' ಅಡಿಯಲ್ಲಿ, ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಸಂಚಾರಿ ಲ್ಯಾಬ್‌ಗಳಲ್ಲಿ 32 ರಾಸಾಯನಿಕ ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ನಿಯತಾಂಕಗಳ (parameters) ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ತಪ್ಪಾಗಿದೆ (NOT correct)?

- A) 1 ಮತ್ತು 2 ಮಾತ್ರ
- B) 3 ಮಾತ್ರ
- C) 2 ಮತ್ತು 3 ಮಾತ್ರ
- D) ಮೇಲಿನ ಯಾವುದೂ ಅಲ್ಲ

ಉತ್ತರ: B (3 ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಾಗಿದೆ)

ವಿವರಣೆ:

- ಹೇಳಿಕೆ 1 ಮತ್ತು 2 ಸರಿ: ರಾಸಾಯನಿಕಯುಕ್ತ ಅಂತರ್ಜಾಲದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು MVS ಮೇಲ್ಮೈ ನೀರನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ; ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು 19 ನವೆಂಬರ್ 2018 ರಂದು ODF ಎಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು.
- ಹೇಳಿಕೆ 3 ತಪ್ಪು: ನೀರನ್ನು 32 ಅಲ್ಲ, ಕೇವಲ 16 ರಾಸಾಯನಿಕ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣುಜೀವಿ ನಿಯತಾಂಕಗಳಿಗಾಗಿ 31 ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು 47 ತಾಲೂಕು ಲ್ಯಾಬ್‌ಗಳಲ್ಲಿ (ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಮೊಬೈಲ್ ಲ್ಯಾಬ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ) ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

5. ಗ್ರಾಮೀಣ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ:

ಉಪಕ್ರಮ (Initiative)

1. ಅರಿವು ಕೇಂದ್ರ
2. ಗ್ರಾಮ ಯೋಜನೆ (GRAM Scheme)
3. ಗ್ರಾಮ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ
4. ಅರಿವು ಯಾತ್ರೆ ಅಭಿಯಾನ

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉದ್ದೇಶ (Primary Objective)

- I. ಅಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳನ್ನು (NCDs) ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದು.
- II. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ.
- III. ಕಳಪೆ ಸಾಧನೆ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳನ್ನು ಹಿರಿಯ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳು ದತ್ತು (adopt) ಪಡೆಯುವುದು.
- IV. ಸಂವಿಧಾನ ದಿನದಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾದ ತಳಮಟ್ಟದ ಸಂವಿಧಾನ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಅಭಿಯಾನ.

ಸರಿಯಾದ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಆರಿಸಿ:

- A) 1-II, 2-III, 3-I, 4-IV
- B) 1-III, 2-II, 3-IV, 4-I
- C) 1-II, 2-I, 3-III, 4-IV
- D) 1-IV, 2-III, 3-I, 4-II

ಉತ್ತರ: A

ವಿವರಣೆ:

- ಅರಿವು ಕೇಂದ್ರ = ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ 'ದರ್ಶಿನ್' ಸೌಲಭ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೇರಿಸಲಾದ ಡಿಜಿಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿಗಳು (1-II).

ಅಧ್ಯಾಯ 7: ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ

1. ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಆಡಳಿತ (Ecological Profile & Biodiversity Governance)

ಭಾರತದ 4 ಜಾಗತಿಕ 'ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಹಾಟ್‌ಸ್ಪಾಟ್‌'ಗಳಲ್ಲಿ (biodiversity hotspots) ಒಂದಾದ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಸುಮಾರು 60% ಭಾಗವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಹೊಂದಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರವಾಗಿದೆ.

ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಆಡಳಿತ (ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಕಾಯ್ದೆ, 2002 ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ):

ತನ್ನ ಜೈವಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಕರ್ನಾಟಕವು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಮಾದರಿಯನ್ನು (decentralized model) ಬಳಸುತ್ತದೆ:

- ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಾ ಸಮಿತಿಗಳು (BMCs): ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾದ 6,554 ಶಾಸನಬದ್ಧ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಿತಿಗಳು.
- ಜನರ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ವಹಿಗಳು/ರಿಜಿಸ್ಟರ್‌ಗಳು (PBR): ಸ್ಥಳೀಯ ಜೈವಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು (traditional knowledge) ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸುವ ಪುಸ್ತಕ/ದಾಖಲೆಗಳು.
- ಪ್ರವೇಶ ಮತ್ತು ಲಾಭ ಹಂಚಿಕೆ (ABS – Access and Benefit Sharing): ಜೈವಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ವಾಣಿಜ್ಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುವವರು, ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಲಾಭವನ್ನು ಅದನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುವ ಕಾನೂನು ಚೌಕಟ್ಟು.

2. ಕರ್ನಾಟಕದ ಅರಣ್ಯ ವಿವರ (Forest Profile of Karnataka)

ಪರಿಕಲ್ಪನೆ (Concept Clarity) – 'ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶ' ಮತ್ತು 'ಅರಣ್ಯ ಹೊದಿಕೆ' ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ:

- ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶ (Forest Area – Recorded): ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಮರಗಳಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಸರ್ಕಾರಿ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ 'ಅರಣ್ಯ' ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾದ ಭೂಮಿ.
- ಅರಣ್ಯ ಹೊದಿಕೆ (Forest Cover – FSI Data): ಉಪಗ್ರಹಗಳ (satellite) ಮೂಲಕ ಮ್ಯಾಪಿಂಗ್ ಮಾಡಲಾದ ನೈಜ ಮರಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ (1 ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು 10% ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮರಗಳ ಸಾಂದ್ರತೆ/Canopy density ಇದ್ದರೆ).

ರಾಜ್ಯದ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ: 1,91,791 ಚ.ಕಿ.ಮೀ (ಭಾರತದ ಒಟ್ಟು ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 5.83%).

A. ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ ದಾಖಲಾದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶ:

- ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣ: 40,678.23 ಚ.ಕಿ.ಮೀ (ರಾಜ್ಯದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ 21.21%).
- ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು: ಮೀಸಲು ಅರಣ್ಯಗಳು (Reserved Forests – 16.08%), ನಂತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯಗಳು (2.80%) ಮತ್ತು ರಕ್ಷಿತ ಅರಣ್ಯಗಳಿವೆ (1.04%).

B. ಒಟ್ಟು ಅರಣ್ಯ ಮತ್ತು ವೃಕ್ಷ ಹೊದಿಕೆ (FSI ಡೇಟಾ – 2023):

ಕರ್ನಾಟಕದ ಅರಣ್ಯ ಹೊದಿಕೆಯು 2017 ರಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ.

- ರಾಜ್ಯದ ಅರಣ್ಯ ಹೊದಿಕೆ (Forest Cover): 39,254.27 ಚ.ಕಿ.ಮೀ (ಭಾರತದ ಒಟ್ಟು ಅರಣ್ಯ ಹೊದಿಕೆಯಲ್ಲಿ 5.48% ಪಾಲು).
- ವೃಕ್ಷ ಹೊದಿಕೆ (Tree Cover – ಅರಣ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ಮರಗಳು): 7,779.15 ಚ.ಕಿ.ಮೀ.
- ಒಟ್ಟು ಅರಣ್ಯ + ವೃಕ್ಷ ಹೊದಿಕೆ: 47,033.42 ಚ.ಕಿ.ಮೀ (ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ 24.52% ಆಗಿದೆ).
- ಇತ್ತೀಚಿನ ಬದಲಾವಣೆ: ಅತಿ ದಟ್ಟವಾದ ಮತ್ತು ಸಾಧಾರಣ ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಕುರುಚಲು ಗಿಡಗಳು ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯೇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿವೆ.

C. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಗಳ ಹೋಲಿಕೆ:

- ಕೇರಳ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅರಣ್ಯ ಶೇಕಡಾವಾರು (56.78%) ಹೊಂದಿದೆ.
- ಕರ್ನಾಟಕವು (20.47% ನಿಖರ ಅರಣ್ಯ ಹೊದಿಕೆ) ದಕ್ಷಿಣದ ಸರಾಸರಿಗಿಂತ (20.13%) ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲಿದೆ, ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸರಾಸರಿಗಿಂತ (21.76%) ಕೆಳಗಿದೆ.

3. ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಅರಣ್ಯ ಹಂಚಿಕೆ (District-Wise Forest Distribution 2023)

ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಡೆಕ್ಕನ್ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯದ ತೀವ್ರ ಕೊರತೆಯಿದೆ.

ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅರಣ್ಯ ಹೊದಿಕೆಯ ಟಾಪ್ 5 ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅರಣ್ಯ ಹೊದಿಕೆಯ 5 ಜಿಲ್ಲೆಗಳು
1. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ (79.24%)	1. ವಿಜಯಪುರ (0.25%)
2. ಕೊಡಗು (78.84%)	2. ರಾಯಚೂರು (0.57%)
3. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ (67.92%)	3. ಕೊಪ್ಪಳ (0.66%)
4. ಉಡುಪಿ (63.64%)	4. ಕಲಬುರಗಿ (1.79%)
5. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು (56.34%)	5. ಬೀದರ್ (1.87%)

- ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು "ಅತಿ ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯ" (Very Dense Forest – VDF): ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ (1166 ಚ.ಕಿ.ಮೀ) ಮೊದಲ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಮತ್ತು ಕೊಡಗು ನಂತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿವೆ.

4. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಅರಣ್ಯ ವಿಧಗಳು (Major Forest Types in Karnataka)

ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಮಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

1. ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯ ಉಷ್ಣವಲಯದ ನಿತ್ಯಹರಿದ್ವರ್ಣ (West Coast Tropical Evergreen): 11.95% (ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಪಾಲು)
2. ದಕ್ಷಿಣದ ತೇವಾಂಶ ಮಿಶ್ರಿತ ಎಲೆ ಉದುರುವ ಅರಣ್ಯ: 11.23%
3. ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿ ಅರೆ-ನಿತ್ಯಹರಿದ್ವರ್ಣ: 10.00%
4. ದಕ್ಷಿಣದ ಮುಳ್ಳು ಕುರುಚಲು ಅರಣ್ಯ: 7.68%
5. ಒಣ ಮಿಶ್ರ ಎಲೆ ಉದುರುವ ಅರಣ್ಯ: 7.20%

5. ರಕ್ಷಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜಾಲ ಮತ್ತು ವನ್ಯಜೀವಿ (Protected Area Network & Wildlife)

ಕರ್ನಾಟಕವು 11,399.50 ಚ.ಕಿ.ಮೀ. ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕೇವಲ ವನ್ಯಜೀವಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಿಟ್ಟಿದೆ.

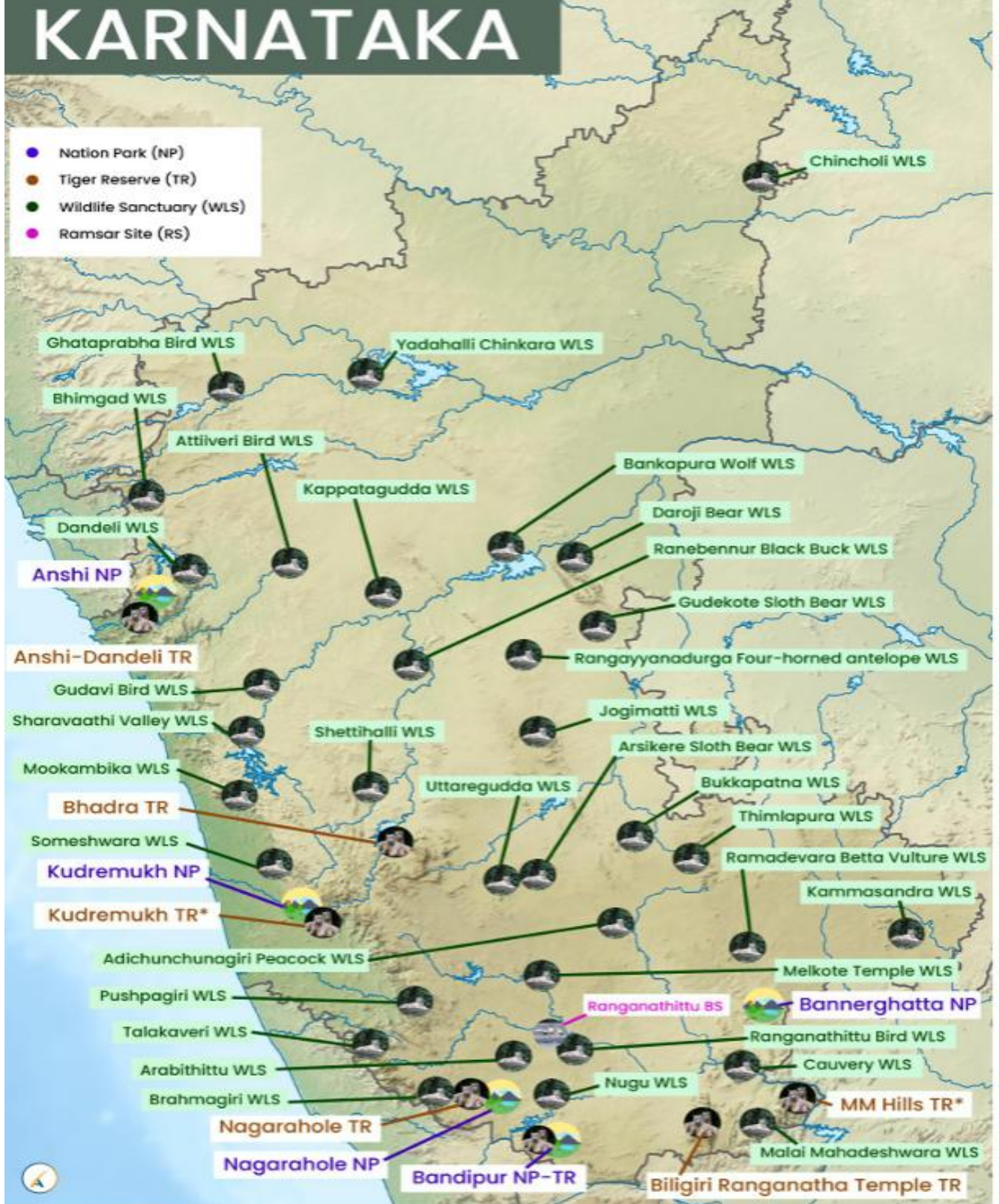
A. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನವನಗಳು (ಒಟ್ಟು 5 – National Parks):

1. ಬಂಡೀಪುರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನ / ಹುಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿತ ಪ್ರದೇಶ (ಮೈಸೂರು) – 872.24 ಚ.ಕಿ.ಮೀ
2. ನಾಗರಹೋಳೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನ / ಹುಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿತ ಪ್ರದೇಶ (ಕೊಡಗು) – 643.39 ಚ.ಕಿ.ಮೀ
3. ಕುದುರೆಮುಖ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನ (ಕಾರ್ಕಳ) – 600.57 ಚ.ಕಿ.ಮೀ
4. ಅಣಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನ / ಕಾಳಿ ಟ್ರೈಗರ್ ರಿಸರ್ವ್ (ದಾಂಡೇಲಿ) – 417.34 ಚ.ಕಿ.ಮೀ
5. ಬನ್ನೇರುಘಟ್ಟ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನ (ಬೆಂಗಳೂರು) – 260.51 ಚ.ಕಿ.ಮೀ (ಬೃಹತ್ ಮಹಾನಗರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇರುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಉದ್ಯಾನ).

B. ವನ್ಯಜೀವಿ ಅಭಯಾರಣ್ಯಗಳು (ಒಟ್ಟು 37 – Wildlife Sanctuaries):

- ಅತಿದೊಡ್ಡ ಅಭಯಾರಣ್ಯ: ಕಾವೇರಿ ವನ್ಯಜೀವಿ ಅಭಯಾರಣ್ಯ (1080.92 ಚ.ಕಿ.ಮೀ), ನಂತರ ಮಲೆ ಮಹದೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಶರಾವತಿ ಕಣಿವೆ ಇವೆ.
- ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಅಭಯಾರಣ್ಯಗಳು (ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ):

- ರಣಹದ್ದು (Vulture): ರಾಮದೇವರ ಬೆಟ್ಟ (ರಾಮನಗರ)
- ಕೃಷ್ಣಮೃಗ (Blackbuck): ರಾಣಬೆನ್ನೂರು
- ತೋಳ (Wolf): ಬಂಕಾಪುರ
- ಕರಡಿ (Sloth Bear): ದರೋಜಿ ಮತ್ತು ಗುಡೇಕೋಟೆ
- ಚಿಂಕಾರ (Chinkara): ಯಡಹಳ್ಳಿ

C. ಮೊದಲ ಕಡಲ ವನ್ಯಜೀವಿ ಅಭಯಾರಣ್ಯ (First Marine Wildlife Sanctuary – ಪ್ರಚಲಿತ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು)

- ಹೆಸರು: ಅಪ್ಸರಕೊಂಡ-ಮುಗಲಿ ಕಡಲ ವನ್ಯಜೀವಿ ಅಭಯಾರಣ್ಯ (Apsarakonda-Mugali Marine Wildlife Sanctuary)
- ಘೋಷಣೆ: 24 ಜೂನ್ 2025
- ಸ್ಥಳ: ಹೊನ್ನಾವರ ತಾಲೂಕು, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ.
- ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ: ಕರಾವಳಿ/ಕಡಲ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ (coastal/marine ecosystems) ಕರ್ನಾಟಕದ ವನ್ಯಜೀವಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಮೊದಲ ವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ (ಇದು ಜಲಚರಗಳ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಮೊಟ್ಟೆಯಿಡುವ ಆವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ).

D. ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ಮೀಸಲು ಪ್ರದೇಶಗಳು (Conservation & Community Reserves)

- ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು ಪ್ರದೇಶಗಳು (Conservation Reserves – 19): ಇವು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆ: ಗ್ರೇಟರ್ ಹೆಸರಘಟ್ಟ (ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು), ಹಾರ್ನ್‌ಬಿಲ್-ಹಳಿಯಾಳ, ತುಂಗಭದ್ರಾ (ನೀರುನಾಯಿ), ಪುಟ್ಟೇನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆ (ಪಕ್ಷಿ).
- ಸಮುದಾಯ ಮೀಸಲು ಪ್ರದೇಶ (Community Reserve – 1): ಕೊಕ್ಕರೆಬೆಳ್ಳೂರು (ಪೆಲಿಕಾನ್ ಮತ್ತು ಕೊಕ್ಕರೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ).

ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು ಪ್ರದೇಶಗಳು (Conservation Reserves)

- ಕಾನೂನು ನಿಬಂಧನೆ: ವನ್ಯಜೀವಿ (ರಕ್ಷಣೆ) ಕಾಯ್ದೆ, 1972 ರ ಸೆಕ್ಷನ್ 36A ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ.
- ಉದ್ದೇಶ: ಸಮುದಾಯದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ವನ್ಯಜೀವಿಗಳು, ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಆವಾಸಸ್ಥಾನಗಳ ರಕ್ಷಣೆ.

ಕ್ರ.ಸಂ	ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು ಪ್ರದೇಶ	ಜಿಲ್ಲೆ / ಸ್ಥಳ	ಪ್ರಮುಖ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ / ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿ
1	ಬಂಕಾಪುರ ನವಿಲು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು	ಹಾವೇರಿ	ನವಿಲು (Indian Peafowl)
2	ಮೈದನಹಳ್ಳಿ (ಜಯಮಂಗಲಿ) ಕೃಷ್ಣಮೃಗ ಮೀಸಲು	ತುಮಕೂರು	ಕೃಷ್ಣಮೃಗ (Blackbuck)
3	ಬಾಸೂರು ಅಮೃತಮಹಲ್ ಕಾವಲ್ ಮೀಸಲು	ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	ಅಮೃತಮಹಲ್ ಹಸುಗಳು, ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಪರಿಸರ
4	ಬೇಡ್ತಿ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು	ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	ಬೇಡ್ತಿ ನದಿ ಪರಿಸರ, ಸಿಹಿನೀರಿನ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ
5	ಹಾರ್ನ್‌ಬಿಲ್ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು	ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	ಗ್ರೇಟ್ ಹಾರ್ನ್‌ಬಿಲ್, ಮಲಬಾರ್ ಹಾರ್ನ್‌ಬಿಲ್ (ಮಂಗಟ್ಟಿ ಪಕ್ಷಿ)
6	ಶಾಲ್ಮಲಾ ನದಿಪಾತ್ರದ ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು	ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	ನದಿಪಾತ್ರದ ಪರಿಸರ, ಸಿಹಿನೀರಿನ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ
7	ಮಾಗಡಿ ಕೆರೆ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು	ಗದಗ್	ವಲಸೆ ನೀರುಹಕ್ಕಿಗಳು
8	ಮೇಲಾಪುರ ಬೀ-ಈಟರ್ ಪಕ್ಷಿ ಮೀಸಲು	ಮಂಡ್ಯ	ಬ್ಲೂ-ಟೈಲ್ಡ್ ಬೀ-ಈಟರ್ ಮತ್ತಿತರ ಪಕ್ಷಿಗಳು
9	ಪುಟ್ಟೇನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆ ಪಕ್ಷಿ ಮೀಸಲು	ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ	ನಗರದ ವಲಸೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಪಕ್ಷಿಗಳು
10	ತುಂಗಭದ್ರಾ ನೀರುನಾಯಿ (Otter) ಮೀಸಲು	ಬಳ್ಳಾರಿ / ವಿಜಯನಗರ	ಸ್ಕೂಟ್-ಕೋಟೆಡ್ ನೀರುನಾಯಿ
11	ತಿಮ್ಮಾಪುರ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು	ತುಮಕೂರು	ಒಣ ಎಲೆ ಉದುರುವ ಅರಣ್ಯ ಪರಿಸರ
12	ಉಮ್ಮತ್ತೂರು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು	ಚಾಮರಾಜನಗರ	ಒಣ ಎಲೆ ಉದುರುವ ಮತ್ತು ಕುರುಚಲು ಕಾಡು
13	ಅಂಕಸಮುದ್ರ ಪಕ್ಷಿ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು	ವಿಜಯನಗರ / ಬಳ್ಳಾರಿ	ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ವಲಸೆ ನೀರುಹಕ್ಕಿಗಳು
14	ಕೋಲಾರ ಎಲೆ-ಮೂಗಿನ ಬಾವಲಿ ಮೀಸಲು	ಕೋಲಾರ	ಕೋಲಾರದ ಎಲೆ-ಮೂಗಿನ ಬಾವಲಿ (Leaf-nosed Bat)
15	ಬೋನಾಳ ಪಕ್ಷಿ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು	ಯಾದಗಿರಿ	ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ವಲಸೆ ಪಕ್ಷಿಗಳು
16	ಚಿಕ್ಕಸಂಗಮ ಪಕ್ಷಿ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮೀಸಲು	ಬಾಗಲಕೋಟೆ	ಜಲಚರ ಮತ್ತು ವಲಸೆ ಪಕ್ಷಿಗಳು; ಆಲಮಟ್ಟಿ ಹಿನ್ನೀರು

ಇಕೋ-ಟೂರಿಸಂ ಹೆಜ್ಜೆಗುರುತು:

- ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಕೇಂದ್ರ: 'ಮೈಸೂರು ವನ್ಯಜೀವಿ ವಲಯ'ವು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.
- ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತಡದ ವಲಯಗಳು: ಬಂಡೀಪುರ, ನಾಗರಹೋಳೆ ಮತ್ತು ಕುದುರೆಮುಖ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನಗಳು ಅತಿಯಾದ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿವೆ.
- ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಮರುಹಂಚಿಕೆ ತಂತ್ರ: ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಒತ್ತಡ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಭದ್ರಾ, ದಾಂಡೇಲಿ ಮತ್ತು ಬಿ.ಆರ್.ಟಿ (BRT) ಯಂತಹ ಕಡಿಮೆ-ಬಳಕೆಯ ಮೀಸಲು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ವನ್ಯಜೀವಿ ಹಾನಿಗೆ ಪರಿಹಾರ (Compensation):

- ಬೆಳೆ ಹಾನಿ: 2016 ರಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ದ್ವಿಗುಣಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. 2023 ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಮಾವು, ಸಪೋಟ, ದಾಳಿಂಬೆ, ಹಿಪ್ಪುನೇರಳೆ ಮುಂತಾದ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಜಾನುವಾರು ಸಾವು (Livestock Depredation): ಹಸು, ಎತ್ತು, ಎಮ್ಮೆಗಳ ಸಾವಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ₹30,000 ಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲಾಗಿದೆ (SDRF ನಿಯಮಾವಳಿ ಪ್ರಕಾರ).

ಅರಣ್ಯ ಆದಾಯದ ಮೂಲಗಳು (2025-26):

- ಒಟ್ಟು ಆದಾಯ: ₹24,702.18 ಲಕ್ಷ.
- ಮುಖ್ಯ ಆದಾಯದ ಮೂಲ: ಮರಮುಟ್ಟು/ಚೌಬೀನೆ (Timber) ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಆದಾಯದ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ನಂತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉರುವಲು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಗಂಧವಿದೆ.

2. ಅರಣ್ಯ ವಲಯದ ಯೋಜನೆಗಳು: ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರದ ಉಪಕ್ರಮಗಳು

A. ರಾಜ್ಯ ವಲಯದ ಯೋಜನೆಗಳು (State Sector Schemes)

ಯೋಜನೆಯ ಹೆಸರು	ಗಮನಹರಿಸುವ ಕ್ಷೇತ್ರ / ಪ್ರಮುಖ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು
ಕೃಷಿ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಯೋಜನೆ (KAPY)	ರೈತರು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮರ ಬೆಳೆಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ. 3 ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಬದುಕುಳಿಯುವ ಪ್ರತಿ ಸಸಿಗೆ ₹125 ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಧನ ನೀಡುತ್ತದೆ.
ಸಿರಿ ಚಂದನ ವನ	ಖಾಸಗಿ/ಸಮುದಾಯ ತೋಟಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಗಂಧದ ಕೃಷಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ. ಸುಮಾರು 10,000 ಎಕರೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಂಧದ ತೋಟಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಗುರಿ.
ಹಸಿರು ಕರ್ನಾಟಕ	ಗಿಡ ನೆಡುವ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯದ ಹಸಿರು ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಗುರಿ. "ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮರ → ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯ" ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ.
ದೇವರಕಾಡು ಸಂರಕ್ಷಣೆ	ಕರ್ನಾಟಕದ 128 ಪವಿತ್ರ ತೋಪುಗಳ ಅಥವಾ ದೇವರಕಾಡುಗಳ (sacred groves) ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ. ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ರಕ್ಷಣೆ.

B. ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ / ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಗಳು

ಯೋಜನೆ / ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ	ಗಮನಹರಿಸುವ ಕ್ಷೇತ್ರ / ಪ್ರಮುಖ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು
ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ ಟೈಗರ್ (1973)	ಹುಲಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆವಾಸಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ 1973 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭ. ಬೇಟೆ ತಡೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಹುಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹಣಕಾಸು ನೆರವು. ಅನುದಾನ ಹಂಚಿಕೆ: ಕೇಂದ್ರ:ರಾಜ್ಯ 60:40 (ಮರುಕಳಿಸದ ವೆಚ್ಚ) ಮತ್ತು 50:50 (ಮರುಕಳಿಸುವ ವೆಚ್ಚ).
ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ ಎಲಿಫೆಂಟ್ (Project Elephant)	ಆನೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಕಾರಿಡಾರ್ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಮಾನವ-ಆನೆ ಸಂಘರ್ಷ ತಗ್ಗಿಸಲು ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಯೋಜನೆ. (ಕರ್ನಾಟಕವು 6,395 ಆನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ).
ವನ್ಯಜೀವಿ ಆವಾಸಸ್ಥಾನಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ (IDWH)	ಹುಲಿ-ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವನ್ಯಜೀವಿ ಆವಾಸಸ್ಥಾನಗಳ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನಗಳು, ಅಭಯಾರಣ್ಯಗಳು) ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತದೆ. ಅನುದಾನ ಹಂಚಿಕೆ: 60:40. (ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 5 NPs ಮತ್ತು 37 WLSs ಇವೆ).
ಕೆ-ಶೋರ್ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ (K-SHORE Project)	ಕಡಲ/ಕರಾವಳಿ ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಮಾಲಿನ್ಯ ಕಡಿತ ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿ ಜೀವಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ-ಕೇಂದ್ರಿತ ಉಪಕ್ರಮ.

3. ಡಿಜಿಟಲ್ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಮಂಡಳಿ (Digital Governance)

ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರದರ್ಶಕತೆ ತರಲು ಬಳಸುತ್ತಿರುವ ಡಿಜಿಟಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು:

- **ಇ-ಪರಿಹಾರ (e-Parihara):** ವನ್ಯಜೀವಿ ಸಂಘರ್ಷದಿಂದಾದ ಹಾನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪರಿಹಾರದ ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮಂಜೂರಾತಿ ಮತ್ತು ನೇರ ವಿತರಣೆ.
- **ಇ-ಟಿಂಬರ್ (e-Timber):** ಮರದ ಡಿಪೋಗಳ ಡಿಜಿಟಲ್ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಪಾರದರ್ಶಕ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಹರಾಜು.
- **ಫಾರೆಸ್ಟ್ ಕವರ್ ಚೇಂಜ್ ಅಲರ್ಟ್ ಸಿಸ್ಟಮ್:** ಪ್ರತಿ 3 ವಾರಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಅರಣ್ಯದ ಮೇಲಾವರಣದಲ್ಲಿನ (canopy) ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚುವ AI-ಆಧಾರಿತ ಉಪಗ್ರಹ ನಿಗಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.
- **ಗರುಡಾಕ್ಷಿ (Garudakshi):** ಅರಣ್ಯ ಅಪರಾಧ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು (FIR/POR) ದಾಖಲಿಸಲು ಮತ್ತು ಟ್ರ್ಯಾಕ್ ಮಾಡಲು ಬಳಸುವ ವೆಬ್ ಅಪ್ಲಿಕೇಶನ್.
- **ಅರಣ್ಯ ವಿಹಾರ (Aranya Vihara):** ಇಕೋ-ಟೂರಿಸಂ ಅನುಮತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯದ ಟ್ರೆಕ್‌ಗೆ ಸ್ಲಾಟ್‌ಗಳ ಬುಕಿಂಗ್‌ಗಾಗಿ ಇರುವ ಏಕೀಕೃತ ಆನ್‌ಲೈನ್ ಪೋರ್ಟಲ್.
- **ಇ-ಸಸ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ (e-Sasyakshetra):** ಸರ್ಕಾರಿ ಅರಣ್ಯ ನರ್ಸರಿಗಳಲ್ಲಿ ಲೈವ್ ಸ್ಟಾಕ್ (ಸಸಿಗಳ ಲಭ್ಯತೆ) ಟ್ರ್ಯಾಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಮಂಡಳಿ (Karnataka Biodiversity Board)

- **ಸ್ಥಾಪನೆ (Statutory Origin):** ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯ ಕಾಯ್ದೆ 2002 ರ (Biological Diversity Act, 2002 - ಪ್ರಸ್ತುತ 2023ರ ತಿದ್ದುಪಡಿಯೊಂದಿಗೆ) ಸೆಕ್ಷನ್ 22 ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಸ್ಟ್ 1, 2003 ರಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.
- **ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶಗಳು (Three Pillars):**
 1. ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ (Conservation).
 2. ಜೈವಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸುಸ್ಥಿರ ಬಳಕೆ (Sustainable utilization).
 3. ಸಮಾನ ಪ್ರವೇಶ ಮತ್ತು ಲಾಭ ಹಂಚಿಕೆ (Equitable Access and Benefit Sharing - ABS).
- **ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು:** ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತ್, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಮತ್ತು ನಗರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ (ULBs) ಅಡಿಯಲ್ಲಿ 6,554 ಸ್ಥಳೀಯ 'ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಾ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು' (BMCs) ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಜನರ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ವಹಿಗಳನ್ನು' (PBR) ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ತಾಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಇವುಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ.

4. ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮಗಳು (Water Resources & Major Irrigation Corporations)

ಹೈಡ್ರಾಲಾಜಿಕಲ್ ಮೊನೈಲ್ (ನೀರಿನ ಲಭ್ಯತೆ): ಕರ್ನಾಟಕದ ವಾರ್ಷಿಕ ಸರಾಸರಿ ಮಳೆ 1,355 ಎಂಎಂ ಆಗಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ 73% ನೈರುತ್ಯ ಮುಂಗಾರಿನಲ್ಲಿ (South-West Monsoon) ಸುರಿಯುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದ ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಶೇ. 80% ಭಾಗ ನೀರಾವರಿಗೆ (Irrigation) ಮತ್ತು ಕೇವಲ 20% ಭಾಗ ಗೃಹಬಳಕೆ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.

ನದಿ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶಗಳು (River Basin Topography) - ಒಟ್ಟು ಇಳುವರಿ: 3,440 TMC

- **7 ನದಿ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶಗಳು:** ಕೃಷ್ಣಾ, ಕಾವೇರಿ, ಗೋದಾವರಿ, ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು, ಉತ್ತರ ಪೆನ್ನಾರ್, ದಕ್ಷಿಣ ಪೆನ್ನಾರ್ ಮತ್ತು ಪಾಲಾರ್.
- **ಅತಿದೊಡ್ಡ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶ:** ಕೃಷ್ಣಾ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶವು ಅತಿ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯದ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ 58.93% ಭಾಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ (ಒಟ್ಟು 970 TMC ನೀರಿನ ಇಳುವರಿ ಹೊಂದಿದೆ).
- **ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಇಳುವರಿ (Highest Yielding Basin):** ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು ಕೇವಲ 12.79% ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ 2,000 TMC ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.